

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

Nr. 2 (31)

Veebruar 1940

IV aastakäik

SISU: Aug. Vaigo: Sotsiaalne tasakaal. — G. Abel: Põllumajanduse ostu- ja müügiainete hinnad peaksid jääma tasakaalu. — A. G.: Maarahvas ja sotsiaalkindlustus. — Välis- töölised ja meie tööturg. Ants Leib: Põllutöölise puudus ja rahva juurdekasv. — Koja uus koosseis alustas tööd. — Mis oli maatöölise ja väikemaapidajate esindajal südamel. — Töölise tarbimiskulud büžetiuurimuse valgusel. — A. Prima: Aiandus- saaduste eksport 1939. a. — J. Velitar: Seakasvatuse võimalustest väiketaludes. — Väikemaapidajate ühingud vildivalmistamise kursusi korraldamas. — J. Utno: Külvi- korrast väiketalundis. — Koja märgukiri tööliskorterite ja tööliskohtade asjus. — Kuidas sõlmida uusi töölepinguid. — Kanalate preemiast. — Noori viljapuid tuleb osta registreeritud puukoolidest. — Koja tegevusest. — Naine ja kodu: Töölisnaised kursustel • Piimast kui väärtuslikust toitainest. — Põllumajanduse töömait: V. Vellemäe: Külmast ja jänestest rikutud vijapuude ravi • On aeg mõelda kana- pidamise korrastamisele • Veiste puhastamisele tuleb panna suuremat rõhku. — Nõuannet. — Kuulutusi.

Perenaised!

Töö majapidamises on mänguasi,

kui on käepärast

LODIX kingakreem

SIDOL metalli- ja aknapuhastaja

SIGELLA poonimisvaha

SIRAX küürimispulber

SOPOL plekkide eemaldaja

A-S. SIDOL COMPANY

TALLINN, TÖÖSTUSE TÄNAV 29. TELEFON 441-00

PUUVILJAAEDEDE ASUTAMISEKS

antava preemia saamiseks tuleb Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojale esitada vastav sooviavaldis hiljemalt 1. aprilliks. Seda preemiat võivad saada need väikemaapidajad, kelle maakoha üldsuurus ei ole üle 10 ha.

Eeltähendatud sooviavaldises tuleb tähendada: 1) sooviavaldanu perekonnanimi ja nimi, 2) postiaadress, 3) väikemaapidamise asukoht ja krundi suurus, 4) aia pindala, 5) juba olemasolevate ja ergutusraha abil istutatavate viljapuude arv ja sordid.

Avaldisele tuleb lisada juurde aiaplaan või -skits, millest näha istutatavate viljapuude asetus, vahekaugused ja sordid. Aiaplaani või -skitsi võib valmistada kas aianduse-mesinduse assistent, maatulunduskonsulent, Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja töötajad, või mõni teine aiandus- asjatundja (kutseline aednik, põllutöökoolide õppejõud jne.).

VEEL TÖÖNNETUSTE KOHTA

Meie kuukirja eelmises numbris märkisime, et tööõnnetuseks võiks lugeda ka näiteks kopsupõletikku, kui see tuleb järsku töö juures saadud külmetuse tagajärjel. Näib aga, et meie põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise eeskirju siiski nii avaralt tõlgendada ei saa. Kopsupõletiku juhtum võib kuuluda ikkagi haiguskindlustuse valdkonda, mida aga meie põl-

lutöölise enamuse suhtes pole seni veel maksma pandud.

KANEPI VÄIKEMAAPIDAJATE ÜHING

korraldas 15.—17. veebr. Kanepis Koja kaasabil vildist jalanõude valmistamise kursuse. Kursusest osavõtt oli elav ja osavõtjate arv oli 29. Seejuures kõik kursuselased, kellel villavatt oli ühes, tegid endale vildist jalanõud. Kokku valmistati 21 paari häid vilte. Kursust juhatas vastav eriteadlane Arnold J a k o b s o n Tallinnast.

Järgmise kursuse korraldab ühing kanapidamise alalt märtsi lõpul või aprilli alul, mida juhatab Koja väiketallundite konsulent J. U t n o. Kursusel tuleb käsitamisele ka tibude haudemasinaga ümberkäimine, missuguse ühing sai 400 muna mahutavusega Koja kaudu. Kursusest osavõtta soovijaid palutakse registreerida Ants Leib'i juures.

Teadanne.

Kanepi Väikemaapidajate Ühingu juhatus palub väikemaapidajail ja nende perekonnaliikmetel, kes otsivad mingisugust tööd ja kes elavad ühingu tegevuspiirkonnas, s. o. Kanepi, Kooraste, Valgjärve ja Kõllestel valdades, registreerida ühingu esimehe Ants Leib'i juures.

Ühtlasi palutakse neil samas üles anda, kes vajavad töötajõudu.

Registreerimine on maksuta ja ühingu ülesanne on olla abiks töömuretsemisel.

Ühingu juhatus.

Soovitame oma ladudest kõiksugu:

*koloniaal-, pudu-,
klaas-, raua-,
kosmeetikakaupu
ja majatarbeid*

**Eesti Kaupmeeste
Majanduskeskus A.-S.**

Tallinn, Estonia pst. 27, tel.: juhatus 413-03,
müük 413-04 ja arveosakond 413-05

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

TELLIMISHIND:	TOIMETUS JA TALITUS:	KUULUTUSTE HIND:
Aastas Kr. 1.20	Tallinnas, Vene tn. 13—3, telefon 462-15, avatud	1 lhk. Kr. 30.—
6 kuu peale .. —.70	igal tööpäeval kella 8—3 p. l.	½ " .. " .. 15.—
3 " " " .. —.40	Posti jooksev arve 699.	¼ " .. " .. 7.50
üksiknumber .. —.15	Vastutav toimetaja Gustav Abel	⅙ " .. " .. 3.75

Sotsiaalne tasakaal

Koja peasekretär mag. Aug. Vaigo.

Viimasel ajal on väga palju olnud juttu sotsiaalsest tasakaalust maa ja linna vahel. See on viidud ühendusse tööjõu maalt page-misega ja põllutööliste puudusega. On sotsiaalsed tingimused linlikes asulais paremad kui maal, süveneb linnastumine ja maa valgub elujõulisemast elemendist tühjemaks. Parandatakse tunduvalt ka sotsiaalolusid maal, pidurdub linnasiirdumine ja töökäed püsivad senisest kauemini paigal talundeis.

Et esitatud arvamused toetuvad tõe põhjale, seda näitavad uurimused, mis viidud läbi paljudes riikides. Rahvusvahelise tööbüroo sel-lealane töö Saksas ja end. Tšehhoslovakkias märkis seda eriti esiletõstvalt. Ka vastavate erikomisjonide töötulemused Taanis ja Soomes kinnitavad sama, kuigi üheski eeltähendatud riigis ei olnud maal töötavate palgaliste sotsiaalne seisund niivõrd lünklik nagu meil.

Kui meilgi tahetakse tõsisemalt võtta kä-sile põllutööliste küsimuse lahendamine ja kui seal ei lepita ainult tööjõu vähesuse kõr-valdamisel välistööliste sissetoomisega, siis ei pääseta kuidagi mööda maatööliskonna praeguse olukorra tervendamisest.

Meie põllutööliskonna suhtes omariikluse kestel kehtimapanud normistik on ju äär-miselt väike. Pärast 18-aastast ajavahemikku suutsime töötada välja ja panna maksma põl-lutööliste töö- ja teenistusvahekordi reguleer-iva seaduse, mis aga on veel väga kaugel tööiguses kaasajal läbilõõnud vaatekohta-dest ja ka meie tööstustööliskonna vastavast normistikust. Maatööliste korteriolude pa-

randamise alal jõudsimel küll välja vastava ehitusfondini, kust seaduse järgi on võimalik hankida soodustatud laenu tööliselamute püs-itamiseks, kuid näib, et eriti peremeeste ring-konnis puudub veel kõlapind selle fondi kasutamiseks ja vajaline propagandagi tõhusa-mate tulemuste saavutamiseks. Ainuke sot-siaalkorraldus, mis annab loodetud efekti, on põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlus-tamine, milleni aga jõudsimel alles 1936. a., s. o. tervelt 18 aastat pärast omariikluse alg-ust ja 24 aastat pärast seda, kui tööõnnetus-vastane kindlustus teostati käitistes.

Neile vähestele saavutistele peab lähem tu-levik andma tunduva lisandi. Sotsiaalse tasa-kaalu säilitamise tarve dikteerib seda. Olgugi aeg raske,

ei peaks siiski olema võimatu lasteabi-raba sisseseadmine maatööliskonnale.

Rüügemõisad ja Haridusministeeriumile al-luvad koolide talundid töötavad võrdlemisi suurte ülejääkidega, — need peaksid selle samme teostama kõigepealt ja omal kulul. Teistele põllutöölistele lasteabiraha maksmi-seks tuleks näha ette umbes samasugune tee, kui käitistöölistel on kavatsusel, s. o. vastava kassa asutamise näol, kuhu tuleks koguda re-sursse tööandjailt, kuid ka riigilt ja omavalit-susilt. Kasutades kohalike omavalitsuste kaas-abi toetuse väljajagamisel ei tekiks sellega kohapeal suuremaid raskusi ega nõuaks vas-tav organisatsioonigi eri kulusid. Lasterikkad perekonnad maal aga näeksid, et ka nende eest hoolitsetakse ja, kahtlemata, nii mõnelgi vaibub siis tahe otsida uut tööala sealt, kus

seni on hinnatud perekonda ja lapsi rohkem kui maal.

Teine samm, mis väga oluliselt aitaks parandada sotsiaalset tasakaalu, on haiguskindlustuse laiendamine maatöölilistele ja vanadus- ning töövõimetusvastase kindlustamise elluviimine. Neid kahte sotsiaalreformi ootavad põllumajanduses teenistuvad palgalised juba aastaid. Miks — selle üle on

korduvalt olnud kõnet küll rahvaesinduses, küll mujal. Heal tahtmisel oleksid needki teostatavad. Ja pealegi ühises süsteemis kogu muu töölisperega.

Sotsiaalne tasakaal ei peitu sõnades, vaid tegudes. Ülaltehendatud korraldused lasteabiraha ja sotsiaalkindlustuse laiendamise näol aitaksid selle saavutamiseks palju kaasa. Neid samme ootab kogu mitmekümnetuhandeline maatöölispera.

Põllumajanduse astu- ja müügiainete hinnad peaksid jääma tasakaalu

Koja nõunik G. Abel.

Põllumajandus on meie rahva tähtsaimad tegevusalasid. Põllumajandus annab ka meile esimese järgu tarbeaineid, millede puudumisel pole üldse mõeldav elu, kuna paljud tööstussaadused on asendatavad teistega ja mõnede artiklite puudumine ei anna end elus üldse tunda.

Arvestada tuleb siin ka seda, et suurem osa meie rahvast kasutab tema käes olevat maalapikest ülalpidamise hankimiseks oma perekonnale, mistõttu selle ala ajutinegi nõrgenemine annab ennast valusasti tunda väga paljudele perekondadele. Tähtis on siin kindlustunde kasvatamine, mis juba iseenesest on suureks edu pandiks. Eriti tähtis on see meie rohkearvuliste väikemaapidajate juures, kellel on olnud võimalus vaid ülepingutatud tööga püsida oma endise seisukorra juures, kuna arengust või edasiminekust pole olnud siin juttu rahulistel aegadelgi, nagu seda näitavad meile põllumajandusloenduse andmed. Põllumajanduse seisukorra halvenemine viiks paljusid neist otse katastroofilisse seisukorda, eeskätt sääraseid, kes on sunnitud hankima endale peaülespidamist pisikeselt maalapilt.

Hindade liikumise skaala aga näitab meie põllumajandusele otse hädaohtlikku suunda, mis mõjub nõrgendavalt kõikidele, esijoones aga meie nõrgajõulistele väikemaapidajatele.

Põllumajanduse ostuainete hinnad tõusevad meil palju kiiremini kui põllumajanduse müügiainete hinnad.

See on küll tavaliseks nähteks erakorralistel aegadel, aga selle vältimiseks tuleb

leida vastuabinõusid. Nii näiteks makseti suurmüügil kunstväetise kotteest (100 kg) Tallinnas

	1939. a.	1940. a.
Superfosfaadist	Kr. 5.45	Kr. 7.25
Kaalisoolast	„ 11.70	„ 14.25
Tšiilisalpeetrist	„ 15.50	„ 17.25
Lubisalpeetrist	„ 14.75	„ 16.55
Väävelhapuammon.	„ 15.—	„ 16.75
Nitrofoskast	„ 24.50	„ 28.50

Seega on hinnatase rohkem tarvitata-vate kunstväetiste juures, nagu seda on superfosfaat, tõusnud kuni 33% ühe aasta jooksul! 20—30% hinnavahet võime näha ka meie tähtsamate põllutööriistade ja -masinate ning teistegi ostuainete juures.

Nii näiteks tuli maksta veebruarikuul:

	1939. a.	1940. a.
	Kr.	Kr.
A.-s. Fr. Krulli terashölmaga		
adrast T. 1,5 h. j.	35.—	47.—
Kultuurhõlmaga adrast PS.		
2 h. j.	42.—	58.—
„Vennad Lõhmuse“ adrast		
LH 8 — 1,5 h. j.	38.—	49.—
ETK 3-sahalisest seemenda-		
misadrast	115.—	135.—
ETK vedruäkkest 5-piiga ...	28.—	34.—
ETK õlivanniga rohuüürijast	320.—	365.—
ETK hobuserahast — 8. h. j.		
34+2 p.	155.—	180.—
A.-s. Fr. Krulli HB 2 heksli-		
masinast	105.—	120.—
Piimaveokannudest „Uus Mil-		
ka“ — tammeleht	18.50	23.—

Need meie paremate põllutööriistade hulka kuuluvad masinad ja riistad on valmistatud enamikus kodumaa vabrikute poolt ja seega ka odavamad teistest. Hinnatõus on siingi juba 25—30% ümber. Välismaalt sissetoodavate masinate hind on veelgi kallim.

Mitte vähem pole tõusnud hinnas ka riie. Nii näiteks maksis lihtsa põlle-riide meeter möödunud aastal 75—80 s., nüüd aga 100—105 s. Paremate või kallimate riidesortide juures on see hinnavahe veelgi suurem. Lõimede hind, mida väikemaapidaajail nii sageli tuleb osta riiete valmistamiseks, on tõusnud koguni üle 30% ühe aasta jooksul. Veel enne jõulu müüdi lihtsat pleegitamata lõime nr. 20 17 kr. eest pakk (10 naela), kuna praeguseks hinnaks on 20—21 kr. Möödunud aastal aga oli tähendatud lõimede paki hind 14—14.50 kr. J a l a n õ u d e, eriti aga tallanaha hind on tõusnud samuti ligi 30%.

Heeringate hind on kerkinud 45 sendilt koguni 80 sendini kilo (keskmiste heeringate juures). Pleki, naelte, raua ning teistegi metallidest valmistatud asjade hind on kerkinud veelgi rohkem.

Kui vaatleme aga põllumajanduse müügiainete hinnatõusu viimase aasta jooksul, siis näeme, et hindade tõus on olnud siin palju väiksem — ulatudes vaevalt 10%-le või üksikjuhul 20%-le.

Nii makseti veebruarikuul:

	1939. a.	1940. a.
Või kilost	Kr. 1.79	Kr. 2.13
Peekoni kilost (I sort):		
a) 60 —72 kg sead	„ 0.90	„ 1.04
b) 55,5—59 „ „	„ 0.85	„ 0.99
c) 72,5—75 „ „	„ 0.85	„ 0.99
d) 75,5—80 „ „	„ 0.81	„ 0.90
Elussigadest 121—160 kg	„ 0.67	„ 0.80
Lehmaliha (kg):		
a) nuumatud Kr. 0.54—0.58	Kr. 0.60—0.65	
b) rammusad „ 0.49—0.54	„ 0.50—0.56	
c) keskmised „ 0.40—0.45	„ 0.43—0.48	
Kanamunadest siseturul		
Tallinnas	Kr. 0.15—0.18	Kr. 0.13—0.18

Teravilja hinnad seisavad meil peagu eelmise aasta tasemel, kuna nisu hind oli möödunud aasta sügisel koguni 2 senti odavam kui 1938. a. Seejuures

olid nõudmised kvaliteedi kohta isegi suuremad. Rukki hind oli küll pisut kõrgem, kuid hinnavahe oli väga väike. Teise valiku rõõskpiima hind piimatööstustele oli möödunud aastal 10 senti ja I valiku rõõskpiim 12 senti. Käesoleval aastal olid need hinnad 1 senti võrra kõrgemad. Seega siis hinnatõus vähem kui 10%.

Märkimata ei saa siinkohal jätta seda, et samal ajal kui linnas tarvitaaja maksab piima liitrist 14 senti, saab piima produtseerija, kes saadab piima linna, mõne kohapealse meierei või era piimakokkuvõtja kaudu vaevalt 10 senti või heal juhul 10,5 senti. Järelikult on piima müügi- ja laialivedamise kulu 30% ümber piima hinnast, mis tundub liiga suurena juba siis, kui võrdleme piima laialivedamisega ja poepidaja poolt piima kallamisega seoses olevat töökulu ainult selle tööga, mis on seoses loomade söötmise, lüpsmise, piima jahutamise, meiereisse viimise ja teiste piima produtseerimiseks vajalikkude töödega. Aga peale suure töökulu on tarvis hoolitseda ka ju söötade, laudaehituse, allapanekumaterjali muretsemise jne. eest. On selge, et kui võimalik on tõmmata kokku kulusid, siis esijoones peaks seda tegema piima turustamise osas. Müügiiga seosesolevad kulud on meil suured teistegi põllumajandussaaduste juures ja praegune aeg, kus põllumajanduse ostu- ja müügiainete hindades on tekkimas suur vahe, tuleks mõelda vist küll pisut ka sellele osale. Meil on küll räägitud palju põllumajanduse abistamisest. Tegelikult aga on kaubandus ja tööstus olnud siiski eelistatumas seisukorras. Paljud tööstused on arenenud hästi vaid tugeva tollikaitse all. Nii näiteks oli meil kogu aeg bensiin kallim kui välismaadel, sest bensiini minimumtollgi oli juba 11 senti kg, kuna maksimumtoll tõusis koguni 22 sendile kg. Kuivatatud pärmil minimumtoll oli 3 kr., pressimata pärmil kr. 1.80, kalossidel kr. 1.50, vekk-purkidel ja pudelitel kr. 0.18, tahvelklaasil kr. 0.25, peeglitel kr. 1.20 kg jne. Selle tollikaitse all on paljud tööstused arenenud võimsateks ettevõteteks, mis jätavad üle suure puhtakasu. Nüüd, kus põllumajanduse seisukord ähvardab muutuda katastroofiliseks suurte põllumajanduse ostu- ja müügiainete hinnavahede tõttu,

tuleks eriti mõelda meie põllumajanduse seisukorra stabiliseerimisele. Juba praegu liigub kuuldusi põllumajandusriikides, et maaparanduse- kui ka teise investeerimisetööd jäetakse seisma ja hakatakse kokku tõmbama ka teistel tööjõu rakendamise aladel, mis omakorda võib tuua esile uuesti töötatöölise probleemi.

Või ja kanamunade hinna kindlustamiseks on käesoleval aastal nähtud ette

väiksemad summad kui eelmistel aastatel. Ka teistegi alade toetamises võib tekkida väike seisak, näiteks aianduse arendamises. Tahaksime loota, et hakatakse hoolitsema juba lähemal ajal selle eest, et hinnavahe põllumajanduse ostuja müügiainete osas ei paisuks enam suuremaks, mis hakkab juba hävitavalt mõjuma meie põllumajandusele, eriti aga meie nõrgemal majanduslikul alusel seisvatele väikemaapidajatele.

Maarahvas ja sotsiaalkindlustus

Ameerika eriteadlaste seisukohti

Rahvusvahelise Töübüroo¹⁾ algatusel korraldati novembrikuus 1939. aastal Havanas n. n. II Ameerika Töökonverents. Ühel ajal viimasega korraldati ka põllundusala eriteadlaste nõupidamine, millest osa võtsid pea kõikide esindajaina oma ala tuntuimad eriteadlased. Nimetatud nõupidamise arutlusaineks olid järgmised küsimused:

1. Praeguse sõjaolukorra mõju maarahva elutasemele ja heaolule.

2. Sotsiaalkindlustuse arendamine põllunduses tegutsevale elanikkonnale.

Mainitud küsimuste arutlustel lähtuti müüdugi peamiselt Ameerika olustikust ja vaatepunktist, kuid siin väljendatud seisukohad tohiksid huvi pakkuda ka teiste maade põllundusrahvale. Jättes esimeses küsimuses fikseeritud seisukohtade vaatlemise edaspidiseks — toome lühikese kokkuvõtte teise küsimuse arutluse tulemustest.

Nõupidamine konstateerib:

Põllunduses tegutsev rahvas vajab sotsiaalkindlustust ja heaolu tõstmist samuti kui linna elanikkond. Maa on kogu rahva elujõu allikas. Arstiabi korraldus jätab aga maal hakjaks palju soovida. Selle tulemuseks on suur ja enneaegne suremus, haiguste läbi kaotatakse väga palju tarvilikku tööaega, rahva tootmisvõime väheneb ja elutase langeb. Kehaline tervis ja töövõime on eriti tähtis maaelanikule, olgu ta palgatööline või iseseisev väikemaapidaja. Haigus ja vaesus käivad käsi-käes.

Arstiabi võimaldamist tuleb korraldada kollektiivsel alusel, nii et osa kuluisid kannab ka abikasutaja ise. On eriti tähtis, et igas

riigis korraldataks põhjalik uurimus maarahva tervise, elutaseme ning senise arstiabi korralduse kohta selleks, et uurimisel saadud andmete alusel koostada olukorra parandamiseks (nii haiguste vältimiseks kui paremate ravimise võimaluste loomiseks) kindlasüsteemiline programm, milline toetugu tervele alusele ka finantsilisest küljest.

Sotsiaalkindlustust tuleb süvendada ja laiendada ka maarahva seas, kuna sotsiaalkindlustus on siiski parim moodus laiade hulkade elujõu ning elutaseme säilitamiseks ja tõstmiseks. Sotsiaalkindlustust tuleb eelistada igat liiki hoolekandelistele olukorra parandamise püüetele. Seepärast on tööõnnetuste, haiguste, vanaduse- ja invaliidsusekindlustuse elluviimine maarahvale tingimata tarviline kogu rahva kui terviku huvides.

Nõupidamine rõhutab, et sotsiaalkindlustus hõlmaku ühtlaselt palgaliste põllutöölise kui ka väikemaapidajate kihte, kuna nende elutingimused on praktiliselt võrdsed.

Need kogu Ameerika erapooletute põllunduseriteadlaste põhjalikult kaalutud seisukohad maarahva sotsiaalolukorra parandamiseks tohiksid tähelepanu väärida ka meil.

Nõupidamine lõpuks konstateerib Rahvusvahelise Töübüroo senist edukat tegevust töötava maarahva huvides ja loodab, et vaatamata sõjaoludele ja kaasaskäivatele raskustele Töübüroo võib oma kasulikkude tegevust endise aktiivsusega jätkata. A. G.

¹⁾ Rahvusvahelise Töübüroo tegevust põllutöölise ja väikemaapidajate huvides vaatlesime „Maa- töölise ja Väikemaapidajate Koja Teatajas“ nr. 5 ja nr. 3 (8).

Välistöölised ja meie tööturg

Ühenduses uue põllutööhooaja lähenemisega on jälle kerkinud tõsisemalt päevakorrale võõrtöötajate hankimise küsimus talundele. Ka äsja rahvaesinduses lõppenud eelarvevaldusel räägiti sellest korduvalt. Seejuures kuuldus ka Vabariigi Valitsuse esindaja suust, et välismailt töökäte sisetoomisele on mõeldud¹ tänavugi. Praegu olevatki põllumeeste kutseomavalitsuse esindajad Leedus, et selgitada sealt perekonnaga palgaliste importimise võimalusi.

Maatööliskond ja palju teisi ringkondi on järjekindlalt rõhutanud seisukohta, et meie peame saama läbi oma maiste töökätega. Vähemalt senikaua, kui meil leidub veel võrdlemisi ulatuslikult kas hoopis rakendamata või pooleldi rakendatud töötajakoguseid. Samal vaatekohal asume ka nüüd. Veel enam — just erakordne aeg, milles praegu viibime, otse kohustab meid pidama silmas seda põhimõtet — enne kõik rahvuslikud töötajareservid loovtööle, alles siis vaadata, kas võtta appi väljast imporditud töökäsi.

Ei ole saladus, et töömahu säilitamine on praegu äärmiselt raske. Sõjaolukorrast tingitud turgude kokkukuivamine, eriti aga toormaterjali saamise raskused vajutavad siia oma halastamatu pitseri. Ainult vastavate sundivate korralduste tõttu on suudetud hoida vaos töötute arvu hoogsamat tõusu. Sellest hoolimata on tööbörsidesse kogunenud vabade töökäte hulk praegu siiski tunduvalt suurem kui viimastel aastatel südavalvel, kus tööd oli vähim. Peale selle töötab osa käitisi, isegi võrdlemisi suuri, lühendatud töö-
nädalaga. Ja ehitustegevuski on peagu soikunud. Kui olukord pöördeliselt ei parane — ja seda on vaevalt loota enne sõja lõppu — siis võib, nii arvatakse üldiselt, tööpuudus kevadeks veel tõustagi, eriti linnades.

Kui nüüd lähtuda kirjeldatud tulevikuperspektiivist, mis tööturu ja töömahu alal ei tööta enam viimaste rahulikkude aastate roosilisi väljavaateid, siis kerkib küll üles küsimus, kas põllumajanduse töötajakogust tõesti ei ole võimalik katta meie oma töötajareservidega, et peab jälle tooma sisse võõrtöölisi. Kas tõesti meil ei ole nii palju töö-

käsi, et suudetaks asendada ka need mõnisada leedulasest töölis perekonda, kelle üle praegu läbirääkimisi peetakse?

Näib, et meie pole kasutanud ära kaugeltki kõiki võimalusi oma tööturu reguleerimiseks ja maal peituvate vabade reservide rakendamiseks põllumajanduses. Kauemat aega on avalikkuses kõneldud töövahendusest, mis teeks ajakohasemaks ja töölis-konnale vastuvõetavamaks ka põllutöölise töövahetali-
tuse, kuid kavades kaugemale pole küsimus ometi nihkunud. Ja kui tänavu kevadel see veel teostukski, siis oleks see eelolevaks tööhooajaks juba jäänud hiljaks. Teiseks ei ole olnud kuulda, et oleks üldse laiemalt kaalutud omamaiste töötute rakendamist maatööl, nii nagu seda kavatsesid Lätis ja mujal, vaid ilma pikemata on jällegi haaratud kõige lihtsama vahendi järgi — välistöölise järgi. Ei ole isegi hoogsamalt propageeritud seda, et kasvõi vabatahtlikultki suunata rakendamata töökäsi neile aladele, kus töötajust nappus. See küsimus ei tohiks olla niivõrd keerukas, et hästi läbimõeldud ja otstarbekate sam-
mude astumisel ei jõutaks tulemusteni. Selle asemel aga räägitakse aina suurest ähvardavast tööliste puudusest maal, mis ulatuvat mitmele tuhandele. Seesugune jutt üksi aga ei paranda asja.

Maatööliskonna sooviks on, et põllumajandusliku tööturu olukord võetaks kohe tõsiselt sõelumisele ja püütaks siin erapooletult ning asjatundlikult koostada kindel programm, mille peamiseks eesmärgiks — rahuldada kõik töötajakogused ilma võõra abita. Ei ole õige, kui selles küsimuses on ainumäärav tööandjate seisukoht. Ka töölis-konnal peaks olema võimalus säärasel väga tähtsas küsimuses, kus töölis-kond on ise kesksel kujul, sõna kaasa rääkida. Ühiselt ettevõetud jõupingutus, mis arvestaks meie tööturu olukorda tervikuna, annaks siin kahtlemata positiivseid tulemusi. Ja, loodetavasti, ka sääraseid tulemusi, mis ei valmistaks maatööliskonnas säärast meelekibedust, nagu Leedust hangitavad töölis-perekonnad, kellele pealegi tahetakse anda meie taludes leiduvad parimad töölis-korterid.

Põllutöölise puudus ja rahva juurdekasv

Kanepi väikemaap. ühingu esimees Ants Leib.

Elu igapäevastes töodes ei pane meie tähelegi vigu, millede parandamiseks peab kohe abinõusid muretsema ja iga kaotatud aasta annab end teravasti tunda. Nii on asi meie põllutöölise küsimusega. Sõnad, jonn (konventide otsustes näit.: mustlased, hobuseparisnikud, üliõpilased põllutööle jne.), välistöölised, — aga kus jääb tegelik elu oma tegelikkusega? Põllutööjõu lahendamise küsimus ei ole uus ega ka kerge küsimus ja seda ei saa nii kergesti lahendada, vaid see nõuab aastaid ja võib olla aastakümneid ettenägelikkust, sellepärast on kahju ajast, mis asjata selle peale kulutatakse.

1913. a. korraldati põllutöölise küsimuse kohta ankeet, nagu kirjutab samal aastal M. Raud „Eesti Kultuuris“, ja selles soovitasid tegelikud põllumehed järgmist, et vähendada põllutöölise puudust:

- 1) põllutöölise seisukorra parandamist;
- 2) põllutöölise korteriolude parandamist, et töölistel võimalik oleks perekonda asutada, üksikutele aga oleksid ka elamisruumid;
- 3) kindlamat ja lühemat tööpäeva;
- 4) kindlamat korda töölepingusse;
- 5) toitlusolude parandamist;
- 6) töölistele palgalisa maksmist töö sisetulekust, et neid ergutada;
- 7) tublit algharidust;
- 8) puhkeaja korraldamist;
- 9) noorte inimeste vaimsete vajaduste eest hoolitsemist taludes (ajalehed jne.);
- 10) ka perelastele armastuse sisendamist põllutöö vastu, et nad talust linna ei põgeneks;

11) põllutöölise maaga ja aiamaaga varustamist;

12) paremat ümberkäimist töölistega jne. Palju sellest tegelikkude põllumeeste poolt ülesseatud miinimum-kavast praegu täidetud on, seda teavad lugupeetud lugejad ise, aga täitmata on palju.

Kui omal ajal põllumees tööjõu lahendamise otstarbel ehitas oma kehvemale maalapile popsimajakese, mille kaudu kasvatas ja hoidis tööjõudu, siis nüüd võisime mitu aastat näha, et põllumees rajas oma tuleviku välistööjõule ja mõni põllumees hävitas selle suure propaganda peale veel oma maalt popsimajakese, kartes popsideadust või muud ja jättis tööliste eest hoolitsemise teiste hooleks. Isegi odavaprotsendilist laenu töölistmajade ehitamiseks tarvitati vähe. Kui ka põllumehed oma lastele kõrgemat haridust andma hakkasid, nii et linnaelu meelitas, ja oma maanurgale mõnele lapsele väikemaapidamist ei rajanud, siis oligi käes töökaite puudus. Kui sellele seltsis sõjaaeg, millal rahvajuurdekasv oli väiksem, siis suurenes häda ja nüüd tullakse välja küsimusega — kuhu on meil maalt põllutöölised jäänud? — Mina vastaksin sellepeale, et ega põllumehed küll oma süüdi selles küsimuses salata ei saa. Kui seni ei olnud selge, et välistöölised on meil ajutine nähe, siis peaks see selgeks saama nüüd. Selleks, et peaksime ilma välisatööliseta toime tulema, on põhjusi palju. Minu arvates ei saa meie omas väikeses riigis nii edasi, et loodame praegusel raskel ajal palju riigilt. Riik ehitab küll töölistkohti maale, kuid ka põllumeestel endil tuleks neid ehitada, et kiiremini lahendada olukorda.

Koja uus koosseis alustas tööd

Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja täiskogu pidas koosoleku. — Uueks Koja esimeheks valiti Johan Post. — Asjalikke sõnavõtte maarahva murede ja päevaküsimuste üle

Koja teine koosseis, mis valiti juba möödunud aasta lõpul, tuli esimeseks koosolekuks Tallinnas kokku 21. veebruaril s. a. Juba varakult enne koosoleku algust olid kohal kõik 36 liiget. Sobitati tutvusi, sest suur enamus saadikuist on ju uued, vahetati mõtteid eelseisva koosoleku üle ja tehti eeltöid valimisteks.

Koosolek algas Koja esimehe H. M a a n d i avasõnaga. Esimees tervitas kõiki kokkutulnuid ja soovis koosolekuks parimat kordaminekut.

Järgnevalt võttis sõna Põllutööministri abi dr. agr. E. T e r a s m ä e, kes andis üle härra Põllutööministri tervitused. Selle järgi puudutas dr. Terasmäe lähemalt neid küsimusi,

Koja uus juhatus.

Vasakult:

H. Maandi, T. Talvi, J. Post, P. Väljataga ja R. Allas.

mis on väga aktuaalsed kogu rohkearvulises maatöölaliste ja väikemaapidajate peres.

Edasi andis Koja peasekretär mag. A. V a i g o lühikese ülevaate Koja esimese koosseisu tööst ja praegu päevakorral olevatest küsimustest. Ta konstateeris, et tänu Koja organite üksmeelsele tegevusele, on maatöölaliste ja väikemaapidajate olukord ning lahendamist vajavad küsimused võetud põhjalikule arutusele nii valitsusasutistes, rahvaesinduses kui mujalgi. Päevakorral olevatest küsimustest tõstis peasekretär eriti esile la s t e a b i r a h a s i s s e s e a d m i s e v a j a d u s t m a a t ö ö l i s t e l e , s o t s i a a l k i n d l u s t u s e l a i e n d a m i s t h a i g u s t e j a v a n a d u s e n i n g t ö ö v ö i m e t u s e v a s t u , k o g u k o n n a m a k s u l i i g i t a m i s e t a r v e t , s a k s l a s t e s t m a h a j ä e t u d m a a d e r i i g i l e ü l e v ö t m i s e k ü s i m u s t j n e . E t t e k a n d e l e j ä r g n e s i d v ä g a e l a v a d j a a s j a l i k u d s ö n a v ö t u d , k u s n i i u u e d k u i s e n i s e d K o j a l i i k m e d v a l g u s t a s i d m a a r a h v a m u r e s i d j a t a r v i d u s i . N e i s t s ö n a v ö t t u d e s t t o o m e k o k k u v ö t e k ä e s o l e v a s n u m b r i s t e i s a l .

Pärast läbirääkimisi järgnes Koja uue esimehe valimine. Seejuures senine esimees H. Maandi keeldus kategooriliselt sellele kohale kandideerimast. Esimehe kandidaatideks seati üles väikemaapidaja J. Post, Pärnumaalt ja maatööliline T. Talvi, Tartumaa, Vasulast.

Hääletamisel sai J. Post 19 häält poolt ja T. Talvi 16 h. poolt, — seega osutus valituks J. P o s t , k e s k u u l u s s e n i K o j a j u h a t u s e k o o s s e i s u a b i e s i m e h e n a .

Teisteks juhatusel liikmeteks valiti H. M a a n d i , P . V ä l j a t a g a , R . A l l a s j a T . T a l v i .

Koja revisjonikomisjoni valiti maatööliline R. R o h t l a Järvamaalt, väikemaapidaja P. J ä r v , V ö r u m a a l t j a m a a t ö ö l i n e J . N u u t , T o r i s t .

Täiskogu koosolekule järgnes kohe m a a t ö ö l i s t e s e k t s i o o n i k o o s o l e k , k u s v a l i t i s e k t s i o o n i e s i m e e s j a j u h a t u s .

Maatööliste sektsiooni esimeheks valiti Rein R o h t l a , k e s s a i 10 h ä ä l t p o o l t . S e k t s i o o n i j u h a t u s e t e i s t e k s l i i k m e t e k s v a l i t i F r . P e n s a K e h t n a m ö i s a s t j a J . N u u t T o r i r i i g i m ö i s a s t .

Viimasena pidas oma koosoleku väikemaapidajate sektsioon, kus kinnisel hääletamisel valiti sektsiooni esimeheks P. J ä r v j a t e i s t e k s j u h a t u s l i i k m e t e k s A . S e p p H i i u m a a l t j a J . J a s k a K ö p u s t , V i l j a n d i m a a l t .

Pärast koosolekuid mindi Koja ruumidesse, kus kaudu vahetati veel mõtteid Koja eelseisva töö üle.

Kas olete juba uuendanud Koja Teataja tellimise 1940. a. peale?

Mis oli maatöölise ja väikemaapidajate esindajail südamel

SÕNAVÖTTE KOJA TÄISKOGU KOOSOLEKULT.

Hiljuti peetud Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja täiskogu koosolekul tekkis väga elavaid sõnavõtte nii tööliste kui väikekohapidajate olukorra üle maal. Esitame Koja saadikute arvamustest alljärgnevalt ühe osa, kuna kõigist sõnavõttudest ei saa tuua kokkuvõtet ka kõige paremal tahtmisel, sest ajakirja piiratud ruum ei luba seda.

R. A l l a s (Võrumaalt) — toob esile, et maatöölise elu on halvem teiste töölise elujärjest, sellepärast maatöölised siirduvad mujale, kus tingimused paremad. Väikemaapidajatele põllutööriistade kättesaadavaks tegemise eesmärgil kutsuti mitmel pool ellu väikemaapidajate ühingud, kuid möödunud aastal pandi nende asutamine seisma.

T. T a l v i (Tartumaalt) — Haigusekindlustus ja lasteabiraha tuleb läbi viia, sest väikese palgaga ei saa tuua arsti ega kasvatada lapsi; surevus on selle tõttu väga suur. On vaja organiseerida ja luua kutseühinguid, et teha kohtadel haridustööd. Vallavolikogude valimise seadus on tehtud niisugune, et valimisõiguse saamiseks peab enne elama teatud aeg kohapeal, mille tõttu suur osa maatöölisi hoitakse valimistest eemale ega saa rääkida kaasa omavalitsuse töös.

P. J ä r v (Võrumaa) — Reformide läbiviimine on liiga aeglane. Neid peaks teostatama kiiremalt ja nende läbiviimine teeb rahva tugevaks, liidab selle ühte tervikusse; ainult lubadustega ei jõuta siin kaugele.

R. R o h t l a (Järvam.) — Koja valimise kord on väga halb. Milleks on valimisõiguslike nimekirja võtmisel nõuetav peremehe allkiri? Ükski peremees ei lähe vallamajasse säärast allkirja andma. Maatöölise peetakse nagu teisejärguliseks rahvakihiks. Kõneleja küsib, kas sakslaste maad lähevad rahva kätte, kes seda vajavad tõeliselt. Väikemaapidajate Koja alla kuuluvuse norm — 10 ha-st maast 2 ha põldu või 1 ha aiamaad — ei ole õige, seda on vaja muuta nii, et kõik väikemaapidajad kuni 10 ha maaga kuuluksid Koja alla.

M i n i s t r i a b i d r. E. T e r a s m ä e — selgitab sakslaste maade küsimuse kohta, et see ei ole veel lõplikult lahendatud, kuid peaks selguma lähemal ajal, kui vastavad läbirääkimised lõpevad.

Fr. P e n s a (Harjum.) — ütleb, et on tarvis organiseerida kutseühinguid. Maa-

töölise palk on madalam kui linnatöölistel, hällid on täis, kuid lasteabiraha ei anta, see peaks pandama maksma kiires korras.

J. K ö l l o (Tartum.) : Maalapse kooliskäimine on palju raskem ja kulukam kui linnas, koolimajad kaugel, jalanõusid kulub rohkem, kange külmaga peab olema hea riie, tuisuse ja halva ilmaga peaks lapsi viima hobusega kooli. Ka on lasteabiraha vajadus väga suur.

P. J ä r v : Sakslastest mahajäetud maade küsimus peaks lahendatama kiirelt, nagu tehti Lätis. Antud lubadustest rahva sotsiaalsete tingimuste parandamiseks peaks peetama kinni.

M. K i v i s a a r (Viljandim.) — leiab samuti, et laste koolitamine maal on raske.

R. N u r m e (Virum.) : Põllutöölise kohad tehakse liiga väikesed ja peremees anab selleks kõige halvema kruusakünka, kus ei kasva midagi. Niisugustele kohtadele ei taha head töömehed minna.

J. P o s t (Pärnum.) kõneleb, et sotsiaalseadused tulevad kätte võidelda, kuid selleks on tarvilik väga avarate võimalustega kutseühing. Ta ei looda, et kavatsetud kutseühing seda suudaks.

J. K ö l l o : Elu on läinud kallimaks, kuid palka ei taheta anda juurde. Kõiki maal tegutsevaid kutseid ei hinnata võrdselt — näiteks millepoolest on karjaravitseja parem, et teda loetakse ametnikuks, kuna seppa, puuseppa ei loeta ametnikuks?

E. A n t (Tallinn) : selgitab, et maatöölise elamute püstitamisel oli eesmärgiks peale korteriküsimuse lahendamise anda veel soodustusi lasterikastele perekondadele. Sääraste töölismajade püstitamine tuli teha võrdlemisi kiires korras, sellepärast tööliskohtade suuruse lahendamine polnud sugugi kerge. On soovitatav, et selle kohta avaldatakse laialdasemalt arvamisi ja asjalikud nõuanded võetakse kindlasti arvesse.

J. N u u t (Pärnum.) : Maatöölise tööpäev on liiga pikk, sellega olukord palju halvem kui tööstustöölistel.

J. S u k k (Tartum.) — soovitas tööliskohad teha suuremad, et oleks lehma- ja lambapidamise võimalusi. Tuleks vaadata, et neid ei tehtaks mitte väga halvale maa- le, kus lapserikas perekond jääb kiratsema.

J. K a n s i (Viljandim.) — soovitab kaaluda töölismajadena mitmeperekonna elamuid, mis hõlbustaks väikeste laste ühist

järevalvet ja kas hobuse või lehma ühist pidamist. Peab olema vanaduse kindlustus, mis ei oleks mitte armuand, vaid õigustatud tööaegne kokkuhoid, milleks iga kuu palgast teatav protsent maha arvata.

Min. abi Terasmäe — märgib; et meie rahvale ei ole vastuvõetavad kasar-mutaolised ühiselamud, vaid üksikperekon-na korterid. Maa töö on tervislikum, palk

mujal küll kõrgem, kuid kui maa elule tulevad juurde ka sotsiaalkindlustused, milleks võimalused kõigiti olemas, siis võib maa elu muutuda palju paremaks senisest.

E. Saal (Valgam.) — Maatöölise premeerimine jättis möödunud aastal palju soovida. Premeeriti palju talundite hoolealuseid. Edaspidises töös tuleks need puudused kõrvaldada.

Töölise tarbimiskulud büdžetiurimuse valgusel

Eelmises Teataja numbris vaatlesime lühidalt, kui suur on töölise sissetulek aasta jooksul. Sealjuures nägime, et põllutöölise leibkonnal (mees, naine ja lapsed) oli see keskmiselt kokku 1081,25 krooni aastas, ehk 90 kr. kuus, põlevkivikaevuri leibkonnal 1438.10 kr. ehk ümarguselt 120 kr. kuus ja tööstustöölise leibkonnal 1451.96 kr. ehk 121 kr. kuus.

Alljärgnevalt vaatleme, mis otsarbeks töölisperekond oma sissetuleku kulutab. Büdžetiurimuse kokkuvõtted näitavad, et lõviosa kuludest langeb niinimetatud tar-

bimiskulude liiki. Põllutöölise leibkond kulutab tarbimiseks ümarguselt 90 protsenti kogu väljaminekust, põlevkivikaevur — 85% ja teised tööstustöölised kogu üle 93%, kusjuures viimastel neelab väga suure osa kuludest korter. Kui palju aga tarbimiskuludest läheb ühele või teisele alale, see selgub ilmekalt alljärgnevast tabelist, kus ülalkirjeldatud kolm töölisleibkondade rühma on toodud eraldi. Seejuures on kulud esitatud nii terve leibkonna kui ühe täistoidustatu kohta.

Töölise leibkondade tarbimiskulud aastas (keskmiselt)

Kulude liik	Põllutöölisel		Põlevkivitöölisel		Tööstustöölisel	
	Kogu leibkonna kohta kr.	Ühe täistoidustatu kohta kr.	Kogu leibkonna kohta kr.	Ühe täistoidustatu kohta kr.	Kogu leibkonna kohta kr.	Ühe täistoidustatu kohta kr.
1. Toitlus	508.38	171.17	605.36	224.21	565.62	205.68
2. Alkoholi ja tubak	23.78	8.01	76.16	28.21	53.06	19.30
3. Korter	79.74	26.85	135.38	50.14	227.30	82.65
4. Küte ja valgustus	36.12	12.16	42.20	15.63	54.88	19.96
5. Riietus ja jalanõud	182.73	61.53	215.44	79.79	208.06	75.66
6. Puhastus	5.69	1.92	16.46	6.10	24.03	8.74
7. Arstiabi, tervishoid	12.30	4.14	7.36	2.73	18.93	6.88
8. Kindlustus	2.67	— .90	30.56	11.32	27.72	10.08
9. Tulu- ja kogukonnaks	13.95	4.70	5.90	2.19	8.76	3.18
10. Muud maksud	— .31	— .10	— .21	— .07	1.18	— .43
11. Haridus, kultuur	25.17	8.47	34.05	12.61	73.43	26.70
12. Side ja liikumine	39.05	13.15	19.36	7.17	31.65	11.51
13. Mitmesug. muud tarbimiskulud	40.46	13.62	32.71	12.11	91.02	21.59
Üldse tarbimiskulud	970.35	326.72	1.221.15	452.28	1.353.99	492.36

Tabelist näeme, et toidu peale kulutab kõige rohkem põlevkivikaevur, kus kogu leibkond sööb aastas ära kokku ümarguselt 605 kr. ehk 50 kr. kuus. Ühe täistoidustatu kohta tuleb põlevkivikaevuri leibkonnas toitlustuskulu ligi 225 kr., teiste tööstustöölise leibkonnas ligi 206 kr. ja põllutöölise perekonnas ainult 171 kr. 17 senti. Ka alkoholi- ja tubakakulu on kaevanduste piirkonnas kõige suurem. Kor-

ter nõuab aga kõige rohkem väljaminekuid tööstustööliselt, kuna linnas nõutakse ka viletsama korteri eest hingehinda. Eriti tuleks panna tähele m a k s u d e k s m i n e - v a i d k u l u s i d , mis maal on märksa suuremad kui teistel tööliserühmadel. See on ka mõistetav, kui tuletada meelde, kui võrd kõrge on mõnes vallas kogukonnaks, mis tihti peale veel maksukohuslaste varandusliku kandejõu järgi liigitamata.

Aiandussaaduste eksport 1939. a.

Põllutöömin. aiandus-mesinduse nõunik A. Prima.

Mitmesugustest raskustest hoolimata, mis tunduvalt takistasid meie puu- ja köögivilja ning marjade eksporti, on saavutatud tulemused, milledega võib täiel määral rahule jääda. 1939. a. veeti aiasaadusi välja 2.617 tonni, 1938. a. — 2.708 tn., seega vähenemine vaid 4,5 prots. ja seegi peamiselt metsamarjade ja konservkurkide arvel jõhvikatesaagi tagasihoidlikkuse ja sõjavehekorra tekkimise tõttu meie lähemate naabrite juures. Teistel aladel on aga saavutatud märgatav edu. Üldiselt kujunes väljavedu järgmiseks tähtsamate pealade järgi (+ enam, — vähem):

	1939. a.	1938. a.	1939. a.
õunu	472 tn.	284 tn.	+ 68%
sibulaid ...	345 „	248 „	+ 39%
sigureid ...	392 „	360 „	+ 9%
metsamarju	830 „	1220 „	— 32%
konservkurke	40 „	278 „	— 86%
vesihoidiseid	339 „	252 „	+ 34,5%
mahlu	19 „	—	—
seeni	5 „	15 „	— 66%
värskeid köögivilju ..	174 „	54 „	+ 222%

Kogu aiasaaduste väljaveo rahalist väärtust võib hinnata vähemalt 900.000 kr., seega on aiandusliku ekspordi tähendus märkimis- ja nimetamisväärne ka meie rahvamajanduse seisukohalt.

Õunte väljavedu takistas teataval määral meie sortide kirjusus, mille tõttu polnud võimalik väärtuslikumatest sortidest, milledega väliturul oleks saavutatud kõrgemaid hindu, koostada vagunsaadetisi. Üldiselt oli aga õunte eksport elav, mida soodustas veel sügis- ja talvesortide rahuldav kvaliteet ning väljamaksetavad hinnad olid rahuldavad, kui arvestada, et suurenenud saagi tõttu hinnad siiski püsisid 1938. aasta tasemel; mõnes osas isegi ületasid selle. Seetõttu kadus tarvidus juurdemaksu teostamiseks mõnele maale väljaveetavatele õuntele ja vabanenud summad kasutatakse säilitamise edendamiseks. Õunte ekspordikuudeks olid peamiselt oktoober ja november, vähesel määral teostus eksport ka augustis ja septembris. Võib arvata, et ka edaspidi lähematel aastatel kujunevad peamisteks ekspordikuudeks oktoober ja november. Sellepärast suvi- ja varased sügis-sordid veelgi langevad oma osatähtsuses eksporditõutena.

1939. a. veeti välja 34 eri sorti, 1938. a. 54 eri sorti kuuluvaid õunu, esijoones An-

tonovka, Liivi sibulõun, Tartu roosõun, Tsernogus, Liivi kuldrenett j. t.

Sibulaid veeti välja peamiselt põllukuivadena augusti- ja septembrikuul ning ka novembris-detsembris. Sibulate turustamisel oli segajaks eeskujulikkude ja nõuetekohaste hoiu- ja säilitamisruumide puudumine, millede soetamine on esmajärge tähtsusega küsimus. Sibulate väljaveo tõus on olnud võimalik uute turgude saavutamise ja avastamise teel, millega on kindlustatud meie sibulale tarvilik minek ka edaspidiseks. Ekspordiks on seni läinud ainult tipp-sibulatest kasvatatud vene sibul, suured sibula sordid nagu Zittau j. t. ei ole teed ekspordiks leidnud ja nende kasvatamine selleks otstarbeks ei ole praegu soovitav.

Sigurite eksport on hoolimata siseturu tarviduse tõusust suurenenud 9% võrra, kusjuures pole saadud täita kõiki nõudeid ekspordiks sobiva hinnaga saadava kauba puudusel. Väärrib märkimist, et sigurite hind 1939. a. sügisel saavutas rekordseisu, püsid esimese praeguse ni veel märkimisväärselt kõrge, hoolimata ekspordi täielikust katkemisest sõjavehekorra tõttu meie naabrite vahel. Sõja edasikemisel võib hoolimata järjest suurenevast siseturu tarbest tuleval hooajal tekkida raskusi sigurite turustamisel.

Metsamarjade eksport oli elav ja nõudmine nende järgi püsis, kusjuures eksport pohlade osas suurenes üle 50%, kuid jõhvikatesaagi osalise ikalduse, külmade ja lume varasema tuleku tõttu polnud võimalik kaugeltki kõiki välisturgude nõudeid rahuldada jõhvikate osas, mille tõttu nende eksport kuivas kokku 930 tonnilt 352-le. Huvitav on märkida, et möödunud hooajal jõhvikate eksport teostus peaaegu aasta läbi, katkedes vaid juuli-septembrikuudeks, kusjuures ekspordikogused 1939. a. talvekuudel olid märkimisväärsed. Metsamarjade osas on meile välisturg kindlustatud ka tulevikus ja jõhvikalle on avanenud võimalus ekspordiks piiramatul määral. Suurema edu saavutamiseks on tarvilik vaid korjajaskonna organiseerimine ühistegelikult ja kaubanduse koondamine korjajate ühingute kätte.

Konservkurkide eksport sõjaolukorra tekkimise tõttu meie lähemate naabrite vahel ning laevaühenduste katkemi-

sega ka erapooletute riikidega on kannatanud kõige rohkem ja vähenenud minimumiks. Vähenemine on olnud suur eriti selle tõttu, et eksport detsembris ja novembris oli minimaalne ning täiesti uute turgude avastamine ja läbiproovimine võtab sõjalukorras küllaltki aega. Arvestades viimaste päevade tulemusi, on loota, et ummiku tekkimine on siingi välditav ja meie kurgikasvatajad ja kurgikonservijad võivad lootusrikkamalt tulevikku vaadata ning selle ala edenemine võib sammuda loomuliku rada.

Sõstra-vesihoidiste eksport on suurenenud 35% võrra, kusjuures peamine väljavedu on langenud sügiskuudele. 1939. aasta ekspordis on tõusnud tunduvalt punase sõstra vesihoidiste osatähtsus, moodustades kuni 40% kogu vesihoidiste ekspordist. Vesihoidiste osas on tähelepanu väärinud plekkooside kõrval ka tünnid pakendina. Meie sõstrakasvatajad uuel hooajal arvatavasti ei saa nii kõrgeid hindu oma marjade eest, kuid nende turustamisvõimalused töötlemiseks jäävad püsima vähemal endises ulatuses.

Värsked köögiviljad on eksportkaubana tähelepanu vääriva koguseni tõusnud. Eksportkaubana on esinenud valge peakapsas, porgand, peet, kaalikas, lillkapsas, mädarõigas, küüslauk j. t. Mõ-

nede nende saaduste ekspordil on olnud raskusi, sest need alad pole seni veel küllalt kohanenud ekspordi jaoks, mille tõttu on olnud raskusi ühtlase kauba saamiseks küllaldasel määral, samuti on andnud tunda standardsortimendi puudus. Kuna värskete köögiviljade osas meie aiasaaduste eksport on tõusmas, siis on tootjate huvides, et nad asuvad sobivates oludes suuremale köögiviljade tootmisele sellistes sortides, millede eksport on võimalik ning mis annavad sobiva kauba selleks.

Mahlade eksport oli 1939. a. esmakordne, tema edasiarenemise kohta puudub praegu selgus ja kindlus. Seente eksport on täiel määral olenev seente saagist ja madala saagi tõttu polnud siin võimalik suuremaid koguseid ekspordida.

Jälgides üksikute aiasaaduste ekspordi arengut, peab tunnustades märkima, et edu on olnud kõikidel aladel ning meie aiandus seisab niivõrd kindlal jalal, et erakordseteski oludes on suudetud hoida alal normaalne eksportkogus ja varustada puuviljaga ka siseturgu sellisel määral, et on välditud tarve välispuuvilja impordiks. Kõik see näitab, et aiandus on arenenud ja arendatud õiges suunas ja tarvilikus tempos ning meie vastavate asutiste ja ettevõtete ning isikute töö on kandnud vilja ja täitnud nende pandud lootused.

Seakasvatuse võimalustest väiketaludes

Põllutöökoja seakasvatuse eriteadlane J. Velitar.

Suuremates taludes on tavaliseks nähtuseks palju maad ja vähe tööjõudu. Tööjõu säästmiseks kasutatakse maad seal nii, et see ei nõuaks palju tööjõudu. Nii näiteks nõuab rukki ja nisu kasvatamine ning karjakoppel vähem tööjõudu, kui juurvilja- või kartulikasvatus.

Väikemajapidamises on olukord tavaliselt vastupidine: vähe maad ja inimtööjõu ülejääk.

Väiketalu ei või leppida väikeste saakidega, sest siis saab elamiseks vähe tarbeid. Sellest seisukohast väljudes ei saa väiketalu olla põllusaaduste müüja, arvatud välja vast aiasaadused, sest vastasel korral langeb ära loomapidamise võimalus ja ühtlasi sõnnik, mis võimaldab saake tõsta.

Seakasvatus on aga niisugune tööharu, mis võib tulla toime ka söödavilja ostmise abil, kui muidugi selleks on tegevuskapitali, sest vilja osta odava hinna eest

saab meie oludes ainult sügisel viljapeksu ajal.

Seakasvatuseks on kõigepealt vaja lahendada kaks asja: laudaküsimus ja söödaküsimus.

Talviseks seapidamiseks on meie oludes vajalik soojapidav laut, millel olemas kütmise võimalus ja ventilatsioon. Sõnnik tuleb hoida kuiv rohke turba ja aluspõhuga.

Lauda puudusel saab seakasvatuseks kasutada ainult suvist tööaega: nii võib mai algul sündinud või ostes isegi aprillikuu põrsaid paigutada maikuul selleks tehtud aedadesse, kus nooremas eas on ka jooksuruumi, hiljemalt aga nuumatatakse sigu kiniselt. Oktoobri lõpus kõlbavad need müügiks ja aiad võib korjata ära, ning rammus maa panna järgmisel aastal vilja alla.

Säärase seakasvatuse juures tuleb eeskätt arvesse põrsaste ost kevadel. Seda os-

tu on parem teha taludest kui laadalt, kuid on ka piirkondi, kus talude seakasvatus on mahajäänud ja seatõug vilets, nii et laadalt saab paremaid põrsaid. See on maksev Põhja-Eestis, Harju- ja Virumaa osades, kus ülesostjad müüvad Lõuna-Eesti põrsaid. Tuleb aga ostes silmas pidada, et põrsad oleksid terved, harjas läikiv, kõhud korras ja selg lai. Kuni 5-kroonine hinna-vahe ei õigusta hinna pärast ostma halvemate põrsast.

Juba raskem on lahendada söödaküsimust. Siin tuleb kõigepealt küsimuse alla valgusööda saamine, mis on eriti tähtis sigade nooremas eas 4—5 kuu vanuseni. Ostusöödana tuleb valgutarve rahuldamiseks kõne alla peamiselt kalajahu. Kuid on terve rida piimaühinguid, kus valmistatakse lõssist kaseiini ja selletõttu on lõssi müügil. Kalajahu hinnaga võrreldes võib lõssist maksta kuni 3 senti kilost — see teeks umbes 20 senti kalajahu kg, kuid tavaliselt kalajahu selle hinnaga osta ei saagi.

Kalapüügi võimaluste piirkonnas saab valguküsimust lahendada ka värske kala söötmisega.

Järgmiseks nuumsigade söödaks on vilja kartul. Väiketalude seisukohalt on õigem kasvatada rohkesti kartuleid ja tarbekorral vilja osta. 1938. a. andis riigikeskmiselt 1 hektaar segavilja saagina 1319 kg, mis vastab 1319 söötühikule, 1 ha kartuleid aga 12 789 kg, ehk 3197 söötühikut, 1 ha otra 1103 kg või 1103 sü. Sellest selgub, et kartuli all annab maa umbes kolm korda rohkem loomasööta kui teravilja all. Korraliku harimise juures võib teravili anda umbes 2000 kg hektaarilt ja kartul 20 000 kg. Ühe 100 kg raskuse sea nuumamiseks läheb tavaliselt vaja 400 söötühikut, seega võib 1 hektaar teravilja anda kuni 5 sea sööda aga 1 ha kartuleid 12,5 sea sööda. Neid võrdlusi peaks väiketalud oma piiratud maa-ala juures väga arvesse võtma.

Sigade söötmisel tuleb pidada järgmisi asjaolusid silmas. Siga on kiiresti kasvav loom ja tarvitab sööte, millel turul alati hinda, sellepärast peab sea juurdekasv arvestatult raha peale alati olema suuremale antud söötade turuhinnast. Säärast juurdekasvu annab siga, eriti noor, siis, kui tema sööt on valgurikas ja küllaldane. Noore põrsa sööt koosneb segajahu pudrust, kus vähe keedetud kartuleid hulgas. Pudru segatakse hapendatud lõssiga. Nooremas eas — kuni 3—4 kuuni tuleb kaerajahu hulgast sõeluda välja kliid. Kui puudub lõss, siis peab üks kolmandik jahudest sisalda-

ma kalajahu. Kalajahu saab osaliselt asendada herne- ja sojaoa jahuga.

Põrsa sööt olgu alati värske. Seda tuleks anda ette 4—5 korda päevas, nii et küna korraga tühjaks süüakse. Kõhuhaigustest hoidumiseks on kasulik põrsastel pidada küna ees puhast mulda ja puusüsi. Rauavitriooli (15 g 250 g suhkruisrupi peale) on kasulik imejate põrsaste puhul määrada ema nisadele.

Mida vanemaks nuumikud muutuvad, seda rohkem võib segada söödasse keedetud kartuleid. Juhul, kui söödetakse kalajahu, võib nuumsigadel tõusta kartulihulk kuni 70% söötühikute arvust. Kartul piimaga (lõssiga) vähese viljajahu juures jätab sööda liiga vedelaks.

Üldiseks nõudeks sigade nuumamise ajal on söötmise tugevus. Siin peab pidama silmas alati seda, et siga võtaks kaalus juurde. Terve ja õige kasvuhoo kätesaanud siga kasvab 6 kuuga 100 kg raskeks ja ajavahemikul 4—6 kuuni võib ta kasvada 600—800 grammi päevas. Pole ka võimatu, et siga 6-kuiselt kasvab 1 kg päevas.

Taani väiketalud on just intensiivse loomakasvatuse abil (seakasvatus, kanakasvatus) arenenud kõrgele järjele. Ka meie väiketaludel pole teist valikut, sellepärast tuleb väiketaludes küll rohkem panna rõhku seakasvatusele.

VÄIKEMAAPIDAJATE ÜHINGUD VILDIVALMISTAMISE KURSUSI KORRALDAMAS.

Veebruarikuu jooksul korraldasid Suure-Jaani, Kambja Põllumeeste Konvendi Piirkonna, Kanepi ja Kõo väikemaapidajate ühingud 3-päevased vildivalmistamise kursused. Need kursused õnnestusid igal pool hästi ja kursustest osavõtjail oli võimalus 1 kg villast saada omale soojad jalanõud, millised tänavusel käredal talvel kulusid hädasti ära igale. Omatehtud jalanõud ei tulnud sugugi halvemad välja kui kauplustest kalli raha eest ostetud.

Suure-Jaanis korraldati 10. skp. kursuse lõpupidu ja ühtlasi ka vastlaõhtu koos sea-jalasöömisega.

Kõige rahvarikkam osavõtjate arvult oli Kanepi väikemaapidajate ühingu poolt Kanepi alevikus korraldatud kursus.

Enne jõulu oli samasugune kursus Jõõpre väikemaapidajate ühingu piirkonnas.

Kõik kursused viidi läbi Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja toetusel.

Külvikorrast väiketalundeis

Väiketalundite konsulent J. Utno.

Väikemaapidajate hulgas on märgata elavat huvi oma majapidamise paremaks korraldamiseks. Seda tõendavad ka Kojale saanud nõuküsimused külvikorra koostamise ja teiste põllumajapidamise alade kohta. Vastusena paljudele soovidele toomegi alljärgnevalt rea näpunäiteid väiketalundi külvi korra üle.

1. **Külvikorra iseloomu** kohta on kahe-suguseid arvamusi. Ühede arvates peavad viljad vahelduma alati kindlas järjekorras, millest tuleb pidada kinni vankumatu. Kõrvale kaldumisi sellest loetakse suureks vääratuseks.

Teiste tõekspidamiste järele pole tarvis mingit kindlat paindumata külvikorda, vaid põllul kasvatatavate kultuuride vaheldumine peab vastama kõige pealt turutingimustele: s. t. tuleb külvata rohkemal määral neid vilju, millest saab rohkem raha. Selle väite järgi tuleb igal aastal külvikorda muuta vastavalt majanduslikule olukorrale. Seda nimetatakse v a b a k s k ü l v i k o r r a k s.

Väiketaludes, eriti praeguste muutlike olude juures, on vaba külvikord mitmeti õigustatud. Kuid see nõuab umbrohust puhataid põlde, intensiivset maaharimist ja väetamist, samuti ka taimekasvatuse nõuete põhjalikku tundmist.

2. **Põhinõuded külvikorra suhtes** on mitmesugused. Esiteks peame teadma, mida tahame põllult saada. On meil näiteks maad vähe, siis peab põllulapp teenima kõigepealt meie toitlusala. Seepärast kasvatame söögivilja. Karjapidamise olemasolul lisandub loomasööda saamise nõue, milleks külvame põlluheinana, söödajuurvilja, segavilja. Turgude läheduses kasvatame neid kultuure, mida saame muuta rahaks, näiteks rohkem kartulit, juurvilja jne. Teiseks määrab külvikorra iseloomu hobusetööjõu saamise võimalus. On tööjõudu vähe, peaksime viljad järjestama selliselt, et tööd ei kuhjuks ühele hooajale, vaid jagustuksid laiemalt. Mitmes kohas on viimasel ajal seepärast võetud suvivilja asemel rohkem talivilja, et kevadel suvivilja külviga poleks nii kibe. Väga paljudes kohtades teeb loodus ise suuri takistusi, näiteks maa on väga kuiv ja kõik viljad ei edene seal. Säärastes oludes tuleb kasvatamisele kuivale vastupidavamad taimed — kartul, talirukis, oder, tatar, lutsern, mesikas. Odrast

tuleks sel juhul eelistada neljatahulist otra, mis lühema kasvuajaga.

Samade kultuuride kasvatamine ühel kohal aastaid ei ole võimalik mitmesugustel põhjustel: levib väga palju umbrohtu, taimehaigusi, taimed võtavad mullast ühekülselt toitaineid jne. On siiski palju taimi, mis pole nii nõudlikud. Näiteks kartul kasvab väga hästi pikemat aega samal kohal, samuti loomapeet, isegi rukis; kaer seevastu on tundelikum. Söögikaalikas kasvab enda järel küllalt hästi, annab hea saagi, kuid maitse ei ole hea ja jääb puiseks. Kapsal levivad mitmesugused juurehaigused.

Mõned taimed jätavad maa enda järele kobedaks, nad loovad hea struktuuri (näit. segavili), teised teevad aga maa plingiks, nagu kartul. Üldiselt liblikõislased kobendavad, kuna kõrsviljad mõjuvad mulla struktuurile paatuvalt. Ühed taimed võtavad õhust oma juurtega lämmastikku, nagu liblikõislased (ristik, hernes, uba jne.), teised ei tee seda, vaid kasutavad oma eelkäijate poolt kogutud varandust. Ühed lämmatavad oma tiheda lehestikuga umbrohu — nagu segavili, põlluhein, kartul, teised soodustavad seda (oder, suinisu). Kõiki neid mitmekülgseid omadusi peab iga väikemaapidaja oskama oma huvides ära kasutada ja panna nii loodust ennast teenima. Sellele põhjenebki külvikorra koostamine.

Külvikorra juures tõuseb üles ka kesaküsimus. 1939. a. põllumajandusloenduse järele oli kõigest kodumaa põllust tervelt 10,5% kesana ja söödina seismas, mis moodustas pindalalt kokku 125.000 ha. Võttes ümmarguselt 1000 kg teravilja ühe ha saagiks oleks vilja alla külvatuna see maala andnud 125.000 tonni vilja, ehk teiste sõnadega — vajaliku toidu kuni 50.000 inimesele!

Sageli kuuleme ütlist, et maa peab olema kesas, siis saaks puhata. Kuid sel kujul maa pidamine kesas all, nagu elus tihti näeme, kus sügisene kaerakörs seisab liigutamata kuni jaanipäevaeeelse sõnnikuveoni ja kasvatab ainult umbrohtu, — seal on maa puhkamine küll küsitav. Maa puhkamine on võimalik ikka ainult kobedas, mullaseks tehtud maas, kus sünnib bakterite elutegevus. Plinkivajunud maas ei sünni peagu mingit kasulikku käärimist. Haritakse kesamaa aga hästi ja hoitakse see mustana, siis tekib seal, vastupidi, vägagi hea kääri-

mine, mille tõttu kergesti lahustuvad taime-
toitained uhitakse vihmadega minema.
Nii võib ka korralik mustkese olla kahjulik.

**3. Milline eelvilja sobib külvikorra-
taliviljale?** Väiketalunikule igatahes on küsi-
mus selge: ei ole tarvis uurida, milline
kesatüüp on kasulik, vaid milline
eelvilja on rukkile ja talinisule kohasem.
Siin tulevad kõne alla kõigepealt vahe-
haritavad kultuurid, esijoones
varasem kartul, mis rukki külviajaks on
kasvu lõpetanud. Sortidest sobiks siin Ma-
jesteet, Varane Kollane, Bintje j. t., millise-
d on ka võrdlemisi head söögikartulid.
Ka lämmastikukogujad on eelvil-
jaks head, näiteks ristikkehin ja mesikas,
mis jätvad maa heasse seisukorda. Peale
nende sobivad veel kõrsviljadest oder, ja
suviniisu, kuid maa väetus sel juhul peab
olema märksa tugevam.

**4. Mitmeks külvikorra-osaks jagada
põld?** Mõni aeg tagasi soovitati põld ja-
gada 10—12 ossa ja sellele vastavalt nii
mitme väljaline külvikord. Kuid see teeb
olukorra asjata keeruliseks. On küllalt
6—8-st üksusest. Vähem kui 6 põlluosa ei
ole ka soovitatav, sest ristik tuleks siis alla
4 aastat tagasi samasse kohta, mis kutsuks
esile maa väsimuse.

Käabusmajapidamistes, kus puudub leh-
mapidamise võimalus, oleks õige kasutada
aianduslikke külvikordi, kus
põld jagatud kolmeks ja kasutatakse jär-
gmiselt:

1. põld — lehtviljad nagu kapsas (lauda-
väetis),
2. põld — juurviljad nagu kaalikad, peedid,
porgandid,
3. põld — kaunviljad nagu herned, oad.

Teraviljadest nisuu, kui kõige kallima-
hinnalist, võiks ehk kasvatada siin ainult
sel juhul, kui saagi peksmine ei tee suuri
raskusi.

Järgnevalt toome külvikorra näiteid, kus
võetud hulka juba põlluhein. Toodud
näidetes numbrid tähendavad põldude jär-
jekorda, sulgudes on märgitud väetis.

1. näide.

1. Talivilja (lauda sönnik + kunstväetis),
2. Ristikhein (kaalisool + superfosfaat),
3. Ristikhein,
4. Segavilja,
5. Kartul ja juurvili (laudasõnnik),
6. Suvivilja — suvinisuu, oder.

Toodud külvikord on väheste muudatus-
tega tarvitusel paljudes väiketaludes, eriti
laialdaselt Rääpina ümbruskonnas. Siin on

talirukkile eelviljaks enamasti suvinisuu.
Põllupind on seal võrdlemisi hea ja suvi-
nisuu saak ei mõjuta rukki saaki kuigi palju.
Kehvematel maadel võib nisuu järele rukis
äparduda. Maad väetatakse Rääpinas tuge-
vasti laudasõnnikuga, millele lisaks an-
takse ka kunstväetist ja saadakse võrdle-
misi tugevad saigid. Mõnel pool peetakse
seal varast tüüpi ristikut ainult üks aasta,
mil juhul külvikord väheneb viiele põllule.

2. näide.

1. Talivilja (laudasõnnik),
2. Segavilja,
3. Kartul (laudasõnnik),
4. Oder ja suvinisuu,
5. Ristikhein (kaali + superfosfaat),
6. Ristikhein.

Selles külvikorra on lahkuminevalt eel-
misele ristikhein külvatud suvilja alla,
mida peetakse 2 aastat ja teise aasta risti-
kule järgneb talivilja. Suvivilja sisse külva-
tud ristikheina seeme ei pääse niiskuse
puudusel mõnikord idanema ja ristikutaim
jäeb nõrgaks või ikaldub täielikult. Talivil-
jasse saab külida kevadel seemet palju va-
remalt. Võib ka seeme üle äestada, mis kas-
ulik rukki, eriti aga talinisoorasele. Kui
on tegemist rammusa maaga, kus rukis ja
talinisuu kasvab väga tugev, tikub isegi
lamanduma, on hädaohtlik külvata ristik-
seemet talivilja alla, mis võib lämmatada
noore ristikku. Sel juhul on õigem külvata
ristikhein juba suvilja alla, millel kasv
nõrgem ja selle tõttu ei lämmata nii palju.

3. näide.

1. Talivilja (laudasõnnik + kunstväetis),
2. Kartul,
3. Segavilja, millest 50% kaera + 50% pe-
luskit või vikki,
4. Juurvili (laudasõnnik + kunstväetis),
5. Oder, suvinisuu,
6. Ristikhein (kaali + superfosfaat),
7. Ristikhein.

Eeltoodu on tüübiline taanlaste külvi-
kord, kus kaks põldu on juurvilja ja kartuli
all. Nõuab head väetust ja annab ka suurt
saaki.

4. näide.

1. Kartul, varane (laudasõnnik + kunst-
väetis),
2. Talivilja,
3. Ristikhein (kaali + superfosfaat),
4. Ristikhein,
5. Talivilja, eeskätt nisuu (laudaväetis +
kunstväetis),
6. Kartul,
7. Oder,
8. Segavilja, kus tugevasti hernerest ja vikki
hulgas; ka söögiherne sobib.

Selles külvikorras on kartulit 2 põldu, millest üks võib minna loomasöödaks, teine inimtoiduks, talivilja 2 põldu, et vältida tööde liigset kuhjumist kevadeks. Kesaks on kartulimaa. Seda külvikorda on võimalik kasutada ka 7 välja juures, kui 7-dal väljal kasvatatakse otra ja segavilja.

Väga kuivades maades, kus ristik ei taha kasvada, võib võtta põlluheinana väljaspool külvikorda kasvatamisele lutsern, mis on katsetes viimastel aastatel annud üsna häid ja lootusrikkaid tulemusi. See kasvab meelsasti just kõrgetel kruusaküngastel, kus ristik täielikult hävib põua tõttu. Lutsern annab suve jooksul 2—3 niitu ning

püsib paigal 4—6 aastat järjestikku. Ka mesikas väärib katsetamist.

Lõpuks olgu veel märgitud, et ühes meie eeskujulikumas väiketalus, nimelt Laiusel Jüri Viljamaa talundis, on tarvitusel koguni 9 põllune külvikord.

Sõnnikuväetuse saavad siin kesa, kartul ja juurvili, seega iga kolme aasta tagant saab maa sõnnikut, mille tõttu saagid võrdlemisi kõrged. Juurvili kasvab põllul külvikorras. Tähendatud 8 ha suurust talu majandatakse intensiivselt ja see suudab anda ühele perekonnale täiesti korraliku ära-alamise.

Koja märgukiri tööliskorterite ja tööliskohtade asjus

Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda esitas Põllutöoministrile pikema märgukirja maatööliste korteriolude parandamise küsimuses. Selles öeldakse muuseas järgmist:

1. Ühenduses Maatööliste elamute ehitusfondi loomisega on võimalus nõutada soodustatud laenu paremate tööliskorterite soetamiseks maale. Seni on tähendatud fondi summe tarvitatud peamiselt Asundusameti poolt lasterikastele perekondadele tööliskohtade rajamiseks. Põllumehed ise aga ei ole nüüd, ega varemgi kuigi suurel määral kasutanud olemasolevaid soodustusi põllutööliskonna korteriolude parandamiseks.

Tööliskonna ja Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja arvamus järgi ei ole aga põllutööliste korterite küsimus soovitud suunas üldse lahendatav teisiti, kui selleks ei aita kaasa talupidajate ringkonnad ise, kes vajavad palgalisi ja kellel praegu puuduvad tööliskorterid. Mõnekümne isegi mõne saja töölismaja ehitamine riigi algatusel suudaks lahendada vaid väikese osa hädavajalisest programmist; laiem aktsioon selles suunas oleks ka fiskuse seisukohalt läbiviimata. Valitsev väärarvamus, et ajakohased tööliskorterid tooksid taludele kaasa uut „popsiseadust“, ei ole kuidagi paikapildav ja oleks hajutatav, kui selle kummutamiseks tehtaks hoogsat propagandat, eriti põllumeeste organisatsioonide jt. poolt. Et aga veel enam soodustada ja tarbekorral isegi forsseerida tööliskorterite soetamist, selleks oleks meie arvates vajalik panna kehtima või muuta ja täiendada vastavaid ehitustehnilisi ja laenupoliitilisi eeskirju, mille järgi taluhoonete uuendamisel talupida-

ja, kes püsivalt kasutab palgalisi ja kel pole veel korralikke töölisruume, oleks kohustatud ka neid soetama, vastasel korral ei saaks ta laenu või ei kinnitataks hoone projekti jne. Väga suur osa taluelamuist on vanad ja nende asemele tuleb paratamatult püstitada uusi. Soomes leidub palju talundeid, kus vallaliste tööliste jaoks on ehitatud omaette toad taluelamusse. Sama oleks mõeldav meilgi. Omaette hoone on tarvilik eeskätt perekonnaga tööliste jaoks. Kuid seesuguse eri hoonegi püstitamine oleks siis, kui talupidajal parajasti ehitus käsil, sageli märksa kergem kui selleks eriti materjali soetades ja töölisi palgates.

2. Asundusameti poolt rajatavate tööliskohtade suhtes on nii põllutööliste kui Koja üksmeelne seisukoht, et säärase kohtade pindala peaks olema nii suur, et võimaldaks pida lehma. Vastasel korral jääks, esiteks, kasutamata elamu juurde kuuluv lehmaruum ja, teiseks, tekiks raskusi arvuka lastepere toitmisel. Lehmapidamine väljaskarjatamisega on läbiviimatu, sest ümbuskonna taludelt pole igakord saada karjamaad või pakutakse seda rasketel tingimustel. Ei saa aga lastele omast majapidamisest piima, siis on säärane töölisleibkond, vaatamata heale korterile, faktiliselt siiski halvemas seisukorras võrreldes paljude teistega, kellel lehmapidamise võimalus palga sees ette nähtud, nagu see suuremates taludes ja mõisades tavaline.

Kõnesolevate tööliskohtade pindala suurenemisest ei või kuidagi järeldada seda, et töölisperekond ei käiks siis enam ümbuskonnas tööl. Kui seesugusele kohale, olgugi ta suurus 2—5 ha, asetada 6-liikmeline või suurem perekond, siis on päris kindel, et vastavas seaduses ettenähtud tööl-

käimise alammäär ületatakse tugevasti, seejuures aga leibkonna olukord, kuna oma maalapist saadakse osa elatist, on parem ja töömeeleolugi rõõmsam kui praeguse $\frac{1}{2}$ —1 ha juures, millest pealegi osa läheb õue alla.

Peab tähendama, et mitmed töölisel, kellele sääraseid väikesi töölistkohti on pakutud, on neist ette ära öelnud ja seda eeskätt ülalkirjeldatud põhjusel. Kui proovija jooksul ka osa kohtadele asunuist loo-

bub, siis on kõnesolev üritus ebaõnnestunud.

Koda peab tarvilikuks: 1) et kõik võimalused, ka propaganda alal, kasutataks ära sihis, et talupidajad hakkaksid ise senisest suuremal määral soetama töölisruume ja -kortereid taludesse ja 2) et lasterikastele töölis perekondadele rajatavad kohad oleks pindalalt senisest suuremad, nii et neil saaks pidada ka lehma.

Kuidas sõlmida uusi töölepinguid

Kevad tuleb. Ja koos kevadega saabub taas aeg, kus enamikul põllutööliskonnast seisab ees uute töölepingute sõlmimine. Jälle kerkib küsimusi, mis lepingute tegemise juures silmas pidada, et hiljem teenistusvahekorra kestel ei tekiks arusaamatusi. Püüame siinkohal vaadelda mõnda neist.

1. Kõigepealt tuleb tähendada, et alates eelseisvast tööhooajast — s. o. 1. maist 1940 peale — tuleb töölepingute sõlmimisel täielikult kohaldamisele uus Põllutöölise seadus ühes juurdekuuluvate määrustega. Seepärast on ka tähtis, et töölistkond ise seda valvsalt silmas peaks ja juba algusest peale nõuaks seaduse eeskirjade täitmist. Ei tehta seda, siis on mõne aja pärast ka see seadus, olgu ta nii halb või hea kui tahes, jäänud surnud kirjatäheks nagu 1921. a. normistikki ja teenistusvahekorde korraldamine enamikus talundis sünnib siis endiselt peremehe heaksarvamise järgi.

2. Esimene tähtis nõue uue kauba tegemisel on see,

et nõutaks palgaraamatu väljaandmist.

See palgaraamat on Põllutöölise seaduse järgi ka töölepinguks. Palgaraamatus on nähtud ette kõik lepingu osad, mis tulevad hoolikalt täita. Kui kasutatakse Põllutöökoja poolt trükitud põllutöölise palgaraamatut ja teenistuslepingut (roheline kaantega vihik), siis algab töölisel tähtis osa selles peale juba teiselt leheküljelt, kus tuleb kirjutada sisse palgaraamatu väljaandmise aeg, talundi nimetus ja asukoht, tööandja nimi ja perekonnanimi ning andmed töölisel enese kohta. Lehekülje alumiselt otsa tuleb kirjutada tööandja allkiri. Kolmandalt leheküljelt algab töölepingu osa. Seal tuleb täpselt tähendada: 1) millal tööleping jõustub, 2) kui kaua see leping kestab ja 3) missuguse töö täitmi-

seks tööline palgati, kas näit. põllutööle, karjatööle, masinistiks jne. Edasi tuleb üksikasjaliselt panna kirja töötasu. Väga sageli on tegelikkuses antud töölistele välja palgaraamatuid, kus ühtegi eelkirjeldatud andmeist, eriti aga töötasu polnud tähendatud. Säärasest palgaraamatust pole töölisel mingisugust kasu ja hiljem oma õiguste kindlakstegemisel võib see põhjustada palju meelehärma.

On töötasu üles tähendatud, tulevad tingimused tööaja ja töövaheaegade suhtes.

Seadus jätab tööaja pikkuse üldiselt kindlaks määramata, kuid ütleb, et selle kohta tuleb leppida üksikasjades kokku töölepingus. Kõnesoleva vihiku viiendal leheküljel ongi selleks vastav koht. Seejuures peab pidama silmas ka Põllutöölise seaduse 4. peatüki, eriti § 27-nda eeskirju, mis annab üldisi juhiseid töö- ja töövaheaegade suhtes. Nende juurde tuleme aga allpool.

Tööleping lõpeb osaga „Muud lepingu tingimused“, kuhu tuleb tähendada üles kõik muud kokkuleppe osad, mis ei mahu eelmistesse lepingupunktidesse. Sellejärgi kirjutavad nii tööline kui tööandja lepingu oma käega alla.

Palgaraamat tuleb valmistada kahes eksemplaris, mõlemad ühesuguse sisuga, millest üks on peremehe, teine töölisel käes.

Palgaraamatu peab peremees andma välja igale töölisel kõige hiljem 2 nädala jooksul, arvates teenistusse astumisest. Ainult sel juhul, kui tööline on palgatud lühemaks ajaks kui 4 nädalaks, ei ole palgaraamatu kui kirjaliku lepingu sõlmimine sunduslik. Siis võib leppida kokku ka suuliselt. Kui aga nelja nädala möödumisel sõlmitakse sama töölisega uus leping, ükskõik kui kauaks, tuleb seda teha kirjalikult pal-

garaamatu väljaandmise kaudu hiljemalt 3 päeva jooksul, arvates sellest uuest kokkuleppest.

3. Põllutöölise seadus ei keela peale palgaraamatu sõlmida veel

erilist kirjalikku töölepingut.

See on aga mõeldav eeskätt siis, kui teenistusvahekorral alal lepitakse kokku erilistes tingimustes või üksikasjades, mida ei saa kas ruumipuudusel või mõnel muul põhjusel kirjutada palgaraamatus leiduva töölepingu lahtrisse. See eri kirjalik leping ei tohi aga milgil juhul olla vastukäiv Põllutöölise seaduse eeskirjadele.

Põllutöökoja poolt paljundatud põllutöölise palgaraamatus (eeltähendatud roheline vihik) ongi särasse kirjaliku erilepingu kava juba ära toodud (vt. lk. 15—24). Sellele on lisatud juurde isegi eri palgarve. Peame aga tähendama, et see erileping on koostatud ainult tööandja huve silmas pidades. See sisaldab peamiselt tööliste ülesannete ja kohuste loetelu, samuti üldised töönormid, mis tööline peab tege-ma 10-tunnise tööpäeva jooksul. Kõnesolevast erilepingust ei leia aga kusagilt nende lepingu osade kindlaksmääramist, mida Põllutöölise seadus jätab just töölepingu määrata. Erilepingki lõpeb tööandja ja tööliste allkirjadega.

On tulnud ette juhtumeid, kus tööline ja peremees on täitnud ära ainult eelkirjel-datud erilepingu osa ja kirjutanud selle alla, kuna palgaraamatus ettenähtud tööleping, mille sõlmimine seaduse järgi on sunduslik, on jäetud täiesti kõrvale. Juhi-me aga siinkohal kõigi põllutöölise tähelepanu sellele, et just palgaraamatu osas esineva töölepingu vastavad lahtrid tulevad täita ja just see leping ilmtingimata alla kirjutada, kuna kõnesoleva erilepingu sõlmimine pole ühelegi töölisel ja peremehele sunduslik, vaid on täiesti omavahelise kokkuleppe asi. Igal juhul aga soovitame töölistel, kes erilepingu sõlmimisega nõustuvad, see enne allakirjutamist tähelepanelikult läbi lugeda ja kõikide osade suhtes, mis ei pea küllaldaselt silmas tööliste huve, teisiti kokku leppida või need lepingust hoopis maha kustutada. See Põllutöökoja poolt koostatud erilepingu tekst ei ole seadusega ette kirjutatud, nagu maal mõnel pool püütakse seletada, vaid ainult üks võimalus, — iga tööline ja tööandja võivad aga, kui nad soovivad, selles osas ka teisiti kokku leppida.

4. Missugused küsimused jätab Põllutöölise seadus töölepingu määrata? Kõige tähtsam on neist muidugi, nagu ülal juba mainisime, tööaeg. Töölepingus tuleb tähendada täpselt ära tööaja ja töövahetuse pikkus. Kuidas seda teha, on olnud eeskätt poolte kokkuleppest. Võib näiteks määrata tööaja pikkus päevade kaupa, või töötundide arv nädalas jne., või veel teisiti. Kuid ükskõik ka, kuidas lepinglased selles küsimuses kokku ei lepiks, peavad nad arvestama ka Põllutöölise seaduse § 27-nda ettekirjutist. Viimase järgi tuleb tööpäeva pikkuses leppida kokku nii, et töölistel oleks vähemalt 8 tundi järjest kestev öövaheaeg, välja arvatud juuni- ja juulikuu, kus see öövaheaeg võib olla ka vähemalt 7-tunnine. Teiseks ütleb sama paragrahv, et juhul, kui tööaja pikkus päevas on 7—10 tundi, peab lepingus nähtama ette vähemalt üks 1—2-tunnine söögivaheaeg ja kui tööpäev ulatab üle 10 tunni, — siis 2 söögivaheaga kogupikkusega vähemalt 3½ tundi ja juunis ning juulis — vähemalt 4 tundi. Töölepingus ei saa neist nõuetest mööduda, kuigi kasvõi mõlemad pooled seda tahaksid. Lepingul jääb üle ainult öelda, kui pikk on üks või teine söögivaheaeg ja millal nii söögi- kui öövaheajad algavad ning lõpevad.

Ainult karjamaajanduslikel töödel (karjanaistel, karjastel, karjameestel j. t.) võib öövaheaeg olla lühem, s. o. kahel suvikuul alla 7 ja muul ajal alla 8 tunni, kuid siis peab tööleping täpselt ette nägema uue öövaheaja pikkuse. Seesuguste tööde juures võivad ka päevased töövaheajad olla erinevad, kuid lepingus tulevad need jällegi üksikasjalikult kirja panna.

Peale tööaja peab tööleping määrama kindlaks ka väljaspool lepingus ettenähtud normaaltööaega tehtud töö eest makstava tasu suuruse. Vana seadus ütles, et seesugune tasu (ületunnitasu) peab olema vähemalt 50% kõrgem kui normaalne töötasu. Peagu kõikjal teistes riikides on see ka nii. Meiegi põllutööliskond ei peaks ületunnitööd tegema hariliku palga eest või isegi koguni ilma igasuguse tasuta nagu seda paraku maal sageli esineb. Nii ei hakka ka tööaeg kunagi lühenema. See on olnud muidugi töölistest, kuidas ta selles suhtes tööandjaga kaubale jõuab, kuid harilikust tasunormist 50% kõrgema palga nõudmine ületunnitöö eest pole liig. Pealegi näeb Põllutöölise seadus nagu nii ette palju juhte, kus tööline peab piiramatult töötama üle normaalaja ilma igasuguse eritasuta.

5. Lõppeks veel paar sõna sellest, mis

teha siis, kui tööandja ei anna välja palgaraamatut. Sel korral peaks tööline asjast informeerima tööinspektorit, kelle ülesandeks on valvata Põllutöölise seaduse eeskirjade täitmise järgi. Ka võib seesugust tööandjat, kes ei anna välja palgaraamatut või ei täida seda korralikult, võtta vastutusele kriminaalkorras. Kriminaalseadustiku § 348 järgi võib seesugune süüdlane langeda kuni 500-kroonise rahaträvi karistuse alla. Ka on töölisel õigus sel põhjusel ennetähtaegselt loobuda lepingust, vastavalt Põllutöölise seaduse §

17, p. 1-le, ilma et temalt saaks nõuda kahjutasu.

Uue töölepingu sõlmimise ja selle täitmise juures kerkib igal sammul üles rida küsimusi, mille kohta on vaja saada selgust seaduse eeskirjadest. Seepärast soovitame igal põllutöölisel tellida Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja büroost, Tallinn, Vene 13-3, odavahinnaline brošüür uue Põllutöölise seaduse üle, mis aitab lahendada nii mõnegi keerdküsimuse. Brošüür maksab ainult 25 senti ja tellimishinna võib saata Koja büroole ära postmarkides.

Kanalate preemiatest

Lindude Tõuaretuse Komitee viimasel koosolekul võeti vastu kanalate ja nende juurde kuuluvate jooksukoplite rajamise edendamiseks maksetavate preemiate kohta järgmised normid.

Preemiat võib määrata täiesti uute või vanadest hoonetest ümberehitatud kanalate ehitamise puhul krediitvõimaluste piires kuni 240 krooni ühe majapidamise kohta kolmes järgus: I ja II järku võivad kuuluda uued, täiesti iseseisvad või muude hoonete peale või otsa ehitatud kanalad, III järku aga vanadest hoonetest ümberehitatud kanalad, kus seinad, katus ja lagi ei nõua erilist ümberehitamist. Seejuures peab vastavas järgus premeerimisele tulemiseks ehitus saama alljärgneva kava järgi hindamisel vähemalt punkte:

1. Kanala asukoht	15			
2. Kanala valgustus	15	13	12	11
3. Kanala õhuvahetus	15	13	12	11
4. Kanala ehitusmaterjal ja -viis ...	15			
5. Kanala sisustus	10	8	7	7
6. Jooksukopli suurus	10			
7. Jooksukopli söödabaas ja varjatus	10			
8. Otstarbekohasus ja üldmulje	10			

Kokku:

Punktide Peab saama vähemalt punkte:
ülemäär I järgus II järgus III järgus

100	80	70	60
-----	----	----	----

Preemia suuruse arvestamisel iga üksiku kanala kohta võetakse aluseks põrandapind ruutmeetrites. Selle juures jagatakse kõik kanalad veel omakorda suuruse järele kolme liiki, nimelt: a-, b- ja c-liiki. Üksikute liikide kanala suurused ruutmeetrites ja nende preemia määrad on järgmised:

Liik a alla loetakse kanalad põrandapinnaga 10—60 m², mille preemia suurus on I järgus kuni Kr. 4.—, II järgus kuni Kr. 2.50, ja kolmandas järgus kuni Kr. 1.50 iga ruutmeetri põrandapinna kohta.

pinnast, kuid mitte üle 10 m² ühe kanala kohta.

Iga preemiat soovija peab teatama kanala ehitamisest Eesti Linnukasvatavate Seltsile hiljemalt 1. aprilliks. Sooviavalduses peab olema tähendatud:

1. Preemiasooviija nimi ja perekonnanimi,
2. Postiaadress,
3. Kanala asukoht (vald, küla, talu),
4. Kanala ehitusmaterjal ja ehitusviis (kas iseseisev ehitus või koosehitus),
5. Kanala põrandapind ruutmeetrites,

6. Kanala ja jooksukoplite plaan või skits, millel on näidatud kanala eestvaade ja põhiplaani sisustuse paigutusega ja ruumide jaotusega.

Kõigile premeerimisavaldise esitajaile teatab Eesti Linnukasvatavate Selts hiljemalt 1. maiks, kas kanala esitatud kavandite järgi premeerimiseks vastuvõetav või mitte.

Noori viljapuid tuleb osta registreeritud puukoolidest

Viljapuukooli-saaduste kaubandusliku liigitamise määruse ja viljapuukoolide registreerimise juhendite järele peavad kõik puukoolide omanikud või valdajad registreerima oma puukoolid Põllutöoministeeriumi Põllumajanduse Osakonnas. Kui puukool vastab kõikidele ülesseatud nõuetele, siis võetakse ta registreeritud viljapuukoolide nimestikku.

Alates 1. sept. 1939. a. on võimalik müüa ja müügiks pakkuda viljapuid vaid sääras-

Pärast ehituse lõpetamist ja kanala valmisaamist teatab preemijasoojiva E. Linnukasvatavate Seltsile hiliemalt järgnevat 1. märtsiks. Kui kanala ja jooksukopliid pole selleks ajaks kasutamiskõlblikud, jääb premeerimine järgmiseks aastaks, kuid ainult sel juhul, kui kanapidaja on esitanud 1. märtsiks E. Linnukasvatavate Seltsile uue avaldise.

test registreeritud viljapuukoolidest. Ühenduses sellega arvatakse ka Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojas preemia alla vaid need noored viljapuud, millised on ostetud registreeritud viljapuukoolidest.

Et väikemaapidajad teaksid Koja kaudu ergutustoetuse nõutamisel pidada silmas ülalkirjeldatud eeskirju, selleks avaldame alljärgnevalt Põllutöoministeeriumis registreeritud puukoolide nimestiku ühes aadressidega.

Registreeritud puukoolide nimestik

Virumaal:

Koort, Helma — Rakvere v. ja as.; Arkna Põllutöökool — Sõmeru v.

Järvamaal:

Aaremäe, Amalie — Võhmuta v., Seliküla asundus; Ehrenvert, Julius — Türi, Veske 5; Sävere Kodumajanduskool — Sävere vald; Vodja Põllutöökool — Kareda v.; Koeru alg- ja täienduskooli õppenõukogu — Väinjärve vald, Aruküla; Türi Aianduskeskkool — Türi. Suur-Pärnu 10.

Harjumaal:

Kehtna Kõrgem Kodumajanduskool — Kehtna v., Kehtna mõis; Jürgenson, Jaan — Rae v., Rae mõis; Jermakof, Henn — Tallinn, Kopli rand 3; Kaljuraag, Kristjan — Saue v., Üksnurme k., Kõrgemäe t.; Kramer, Otto — Tallinn, Keemia t. 41, Kirsi t. 8 ja Juure t. 16; Kruise, Gustav — Kuivajõe v., Uuemõisa as., Metsamäe talu; Leidtorp, Stepan — Kuimetsa vald, Uuerehe talu; Lepp, Hans — Harku v., Habersti nr. 28; Samblik, August — Kõue v., Alanse k.; Tomingas, Alfred — Kolga v., Hirvli k., Paju t.; Taska, Lembit — Harku v., Harju-Rannamõisa as.; Unnuk, Värdi — Kõue vald., Kõu küla, Tõnise talu.

Läänemaal:

Ambros, August — Noarootsi v., Hoosby k., talu nr. 10,11; Kelemit, Konst. — Ridala v., Koidu k., Kuusiku t.; Vigala Põllutöökool — Vigala v., V.-Vigala mõis; Mihkelson, Eduard — Noarootsi v., Passlepa k.; Tiits, Jüri — Märjamaa v., Sulu k.

Pärnumaal:

Alasoo, Tõnis — Paikuse v., Urge k., Kün-

oja t.; Lasn, Hans — Paikuse v., Veske k., Leppoja t.; Lautus, Linnar — Audru v., Lindi küla, Tánava t.; Lõo, August — Abja v., Laja talu; Meltsas, Hans — Tihemetsa v., Tõlla t.; Nigula, Mihkel — Soontaga v., Koonga k.; Pukk, Mihkel — Laiksaare v., Laulaste k., Koidiku t.; Pärnu Linnavalitsus — Pärnu, Promenaadi t. 33; Rand, Hendrik — Tõstamaa v., Mõnnikuste k., Savitao t.; Roosi, Jaan — Pärnu, Ussi t. 10; Saar, Mihkel — Are v., Linnu k., Sepa t.; Tehver, Jüri — Tori v., Puusaare k., Taela talu; Viitmaa, Ado — Sauga v., Pappsaare k., Leevälja talu.

Viljandimaal:

Anna Puhki pärijad — Imavere v., Pilu t.; Bergmann, Aleksander — Põltsamaa, K. Pätšu 24; Eckbaum, Viktor — Kõpu v., Napsi k. ja t.; ETK Põltsamaa tehased — Põltsamaal; Morna aiatalu — Tuhalaane v., Morna aiatalu; Järveski, Kaarel — Tarvastu v., Nurmevahi talu; Kelch, Arved — Viljandi, Vaksali t. 9 ja Viljandi v., Tommusküla as. Edumäe ja Palmimäe talu; Kodaras, Ellen — Viljandi v., Nuia t.; Olev, Jaan — Põltsamaa, Kooli t. 7; Poom, Valter — Põltsamaa, K. Pätšu t. 32. Praks, Peeter — Kõo v., Piliistvere, Suti talu; Riimand, Ants — Suure-Jaani, Viljandi t. 59; Roosma, Jaan — Tarvastu v., Jaurama koht.

Tartumaal:

Daugull, Fritz Carl — Tartu, Riia m. 27; Eesti Seemnevilja Üh. — Luunja; Eesti Seemnevilja Ühisus — Jõgeva mõis; Jenson, Rudolf — Konguta v., Taavitse talu; Juhkam, Oskar — Pala vallas, Jaago t.; Järv, Adolf — Tartu, Nurme

14; Jõgiste, Friedrich — Kuremaa v., Palamuse kirikla as., „Aedniku“ talu nr. 16; Keerd, Rein — Jõgeva v., Kurista as.; Lange, Aleksander — Tähtvere v., Koidu talu; Laidoner, Felix — Tartu, Võru t. 83; Laurits, Oskar — Tartu, Tāhe-Teguri-Forseeliuse-Piiskopi tän. kvartaa- lis; Leius, Kaarel — Tartu, Muru t. 5. Raadi aianduskruunt 111; Lõoke, Johannes — Kure- maa v., Soomevere k.; Meos, August — Jõgeva, Jõe t. 1; Nurmsalu, Julius — Tartu linn, Ropka aianduskruunt 2; Ottas, Jüri — Kuuste v., Vil- lemi t.; Pruuli, Karl — Kambja v., Kammeri asundus; Paap, Albert — Alatskivi v., Mäe t.; Vahi koolid — Tartu vald; T. Ü. Aianduse ja Mesinduse Katsejaam — Tartu, Raadi mõis; Tartu Linnavalitsus — Jaama m.; Tõnisson, Jüri — Ropka v., „Erika“; Veski- mets, Villem — Alatskivi v., Peatskivi k., Söödi t.; Vill, Therese — Tartu, Puiestee t. 2 ja Vastse-Kuuste, Variku t.; Volmere, Enn — Otepää v., Jürimäe talu.

Valgamaal:

Helme Kodunduskeskkool — Helme vald; Hendrikson, Jaan — Leebiku mõis, Põdrala

vald; Kapp, Hermann — Helme vald, Kallaste talu; Kliimand, Os. — Tõrva, Kaarlimäe tän. 18; Prantspill, Jaan — Tõrva, Pikk tän. 25; Siik, Margus — Põdrala v., Raud- sepa talu; Tikerpuu, Gustav — Valga, Kase tänav 8; Tombak, Jaan — Valga, Märdi t. 9; Uusmets, Hendrik — Põdrala v., Aedniku t.; Vallaste, Hendrik — Helme v., „Sepatare“, Helme kirikumõisa as.; Vālk, August — Põd- rala v., Asu talu.

Võrumaal:

Heliste, Jaan — Lasva v., Loosi as., Elmuti talu, kruunt nr. 33; Kunst, Arnold — Lasva v., Pindi as.; Rätsep, Leonhard — Lepistu v., Pär- na talu; Soiev, Artur — Veriora v., Pindi k.; Toomik, Alfred — Lasva v., Nohja k., Rooksu talu; Zusara, Julius — Mõniste v., Lehe talu.

Petserimaal:

Lasarevo Põllutöökool — Petseri v., Lasarevo asundus; Makejev, Jego — Senno v., Vozne- senkii t.; Olenin, Stepan — Petseri v., Mõlni- kovi talu.

Koja tegevusest

Uusi põllutööriistu väikemaapidajatele.

Ühenduses põllumajanduse mehhaniseerimisega on Koda pidevalt rõhutanud ka väiketalundite varustamist tarviliste põllu- tööriistade ja -masinatega. Põllutöömını- steeriumi kaasabil oli võimalus juba möödu- nud aastal anda väikemaapidajate ühinguile uudisniidumasinaid, kusjuures 50 prots. masina ostuhinnast tasus riik. Tänavu on Kojal lootus ühinguile selles suunas veel rohkem vastu tulla. Kavad selleks on juba Põllutöömınısteeriumile esitatud. Koja ar- vamuse järgi tuleks riigi kaasabil anda ühinguile peale niidumasinate veel looreha- sid, reaskülvajaid, hankmoäkkeid, Pla- neet-Juniore jne. Kui suures ulatuses Põl- lutöömınısteeriumil on võimalus Koja soo- videle vastu tulla, selgub arvatavasti lähe- mal ajal.

Peale selle on Põllutöömınısteeriumi käesoleva aasta töökavas prooviks ühe riik- liku põllutööriistade-jaama asutamine ühte suuremasse väikemaapidajate piirkonda. See jaam oleks varustatud traktoriga j. t. masinate ning riistadega, mis kohandatud eriti väiksemate talundite otstarbeks.

Tööliskohtade ja töölikorterite

küsimuses esitas Koda neil päevil Põllutöö-

ministrile pikema märgukirja, millest kok- kuvõte on käesolevas numbris toodud teisel.

Haudemasinaid väikemaapidajate ühinguile.

E. Munaekspordi toetusel andis Koja ju- hatus 400 muna mahutavusega haudemasi- nad kasutamiseks Kanepi, Suure-Jaani, Kõo ja Viljandi ümbruse väikemaapida- jate ühinguile. Mainitud ühingud asutavad oma tegevuspiirkonnas haudepunkti ja hak- kavad võtma väikese tasu eest kanamune haudumiseks vastu nii ühingu liikmeilt kui ka teistelt ümbruskonna väikemaapidajailt. Seoses sellega kinnitas Koja juhatus ka haudemasinate väljaandmise tingimused. Lähemad üksikasjad haudepunktide kasu- tamise ning tegevuse alal määravad kind- laks vastavate ühingute juhatused.

Üks haudemasin tuleb väljaandmisele lä- hemal ajal.

Koja valimised kinnitati

Põllutöömınıstri poolt 3. veebruaril s. a. Kohe selle järgi avaldas valimiste Üleriik- lik Komitee valimistulemused Riigi Teata- jas. Lisaks valitud liikmeile määras Põllu- töömınıster omalt poolt veel 4 täisõiguslik- ku Koja liiget, kelleks on: Koja senine esi- mees Helmut M a a n d i, senised liikmed agr. Paul V ä l j a t a g a ja agr. Ferdinand S ö ö t ja uuea agr. Ernst A n t, kes on asundusinspektori abiks.

NAINIE JAA KODU

Töölisnaised kursustel

Maatööliste ja Väikemaapidajate Kojja korraldusel teostuvad tänava talvel kõigis suuremates tööliskeskustes kursused toiduvalmistamise ja naiskäsitöö alal ning loengud tervishoiu, eriti lastetervishoiu alalt.

Alatskivi riigimõisas Tartumaal oli 10-päevalistel keedukursustel 14 osavõtjat. Iga perenaine õppis praktiliselt käepärast olevatest ainetest valmistama maitsvaid ja toitvaid rooge. Peale toiduvalmistamise jagati kursustel veel hulgalt näpunäiteid kodukorralduse küsimuste üle. Kursuse lõpul korraldati ühine pidulaud, kus viibis ka mõisavalitseja koos abikaasaga. Ülevas meeleolus veedeti üheskoos mitu tundi.

Käesoleva kuu algul Luunja mõisas korraldatud kodukorralduse ja keedukursusest võtsid osa pea kõik mõisatööliste naised. Toitude valmistamisel kasutati peamiselt kodus tagavaraks ja moonana saadud toitaineid. Kursuslaste poolt valmistatud lõunad maitseid väga ka mõisa ametkonnale ja õpetajaskonnale, kelledest mõnedki ise ühes töölisnaistega värskendasid oma teadmisi toitlustamise alal. Kursuslaste poolt korraldatud lõpukoosviibimisest võtsid osa nii mõisavalitseja kui ametkond.

Samasugune kursus korraldati ka Kure-

maa mõisas Tartumaal, millest võttis osa samuti üle 20 inimese.

Instruktorina toimib neil kursusel Kodumajanduskoja töötajad pr. Aluri.

Tänavune esimene käsitöökursus korraldati Tori mõisas 7.—21. veebruarini, millest võttis osa ligi 20 inimest. Igapäevane töö algas hommikul kell 9 ja lõppes vahet hilisõhtul. Mõisatöölisnaised valmistasid suure huvi ja innuga lõikeid pealrõivasteks, õmblesid pesu nii lastele kui endile, samuti ka rõivaid; tikiti, heegeldati ja tutvuneti mitmesuguste kudumisviisidega. Üldiselt kasutati lühikest aega võimalikult paljude teadmiste saamiseks ning avaldati soovi, et tuleval aastal korduks samasugune kursus, kus oleks võimalik juba täiendada esialgseid teadmisi. Kursuste lõpul korraldati omavaheline koosviibimine. Käsitöö-instruktoriks oli preili Liisette Vähi, kes on Naiskutsekooli lõpetanud.

Kojal oli kavatsus korraldada käsitöökursust ka Audru mõisas, kahjuks jäi see pidamata mõisavalitsusest olenevatel põhjustel. Töölisnaised olid küll juba varasugisel avaldanud soovi pika talve kasutamiseks perenaiste oskuste täiendamiseks. Audrus korraldatud 3-päevased tervishoiukursused leidsid rohket osavõttu ja töölisnaised olid väga rõõmsad, et võisid mõndagi juurde õppida laste- ja naiste tervishoiu alalt.

Alatskivi riigimõisas korraldatud keedukursustest osavõtjaid. Ristiga märgitud kursuste juhataja pr. Aluri.

Käsitöökursuslasi
Tor'i riigimõisas,
Pärnumaal.

Keskel istub kursuste
juhataja prl. L. V ä h i.

Järgnevad käsitöökursused Olustveres ja Viisu-Vodja mõisades, keedukursused Toris, Jänedal jm.; tervishoiu-loengud jätkuvad Viljandi- ja Võrumaal.

PIIMAST KUI VÄÄRTUSLIKUST TOITAINEST.

Läheneb kevade: õhus tundub kevadehõngu, päike on kirkam ja rõõmustab meid oma valgusega pikemat aega. Pisikeste akendega moonamajadki on rõõmsaimelised ja valgemad. Sooja kevadpäikest kardab isegi pakane ja keskpäeval julgeme juba avada aknaid ja uksi, et lasta sisse värsket, puhast õhku. Inimenegi tunneb end rõõmsana. Kuid siiski näib, et vaatamata rõõmule kevade ja valguse üle, tunneme end kevadel väsinuina. Seda nimetatakse kevadeväsimuseks. See väsimus on tingitud sellest, et oleme talve jooksul ära kulutanud mõned ained, mida meil sügisel leidis külluses. Keldrid on tühjenedud aiaviljast ja needki, mis veel leiduvad, on vägagi tihti kaotanud oma suurema väärtuse. Kevadeväsimuse peapõhjuseks mainitakse C-vitamiini puudust (vitamiinide olemasolu ja nende tähtsus on ju meile kõigile nüüd juba aastaid tuntud).

Peame siis otsima teid, et rikastada oma keha selle väärtusliku ollusega. Välismaised puuviljad, nagu apelsinid ja sidrunid sisaldavad neid vitamiine küll rohkesti, kuid meie pole nende varal kunagi saanud oma tervist hoida — selleks pole jätkunud kunagi raha. Nüüd on see võimatu isegi varakail inimesil. Nende välismaasaduste järgi pole ka suuremat vajadust, sest samu vitamiine leidub ka meil saadaolevais toita-aines, esijoones kõige kättesaadavamas — nimelt kartulis! Samuti leidub seda ka kaa-

likas. Eriti rikas C-vitamiinidest on aga piim ja seda isegi kevadel, kui kõikidest teistest toitainetest ilmastikuolude või kauase tagavaraks hoidmise tagajärjel vitamiinid hakkavad kaduma. Kasutades piima sellisena nagu seda saame lehmalt, sisaldab see peale C-vitamiinide veel A- ja D-vitamiine. Kooritud piimas leidub aga meile kevadel vajalikke C-vitamiine, suhkruraineid, valkaineid jne. Kõige paremini säilitame oma kehale neid väärtuslikke aineid keetmata piima tarvitades, sest liigsel kuumendamisel kaovad ära väärtuslikud vitamiinid ja muutuvad raskeltseeditavaks valkained.

Puder ja piim (nii rõõsk kui hapu) on meile kõigile tuttav toit, kuid piimast võime valmistada terve hulga toite, mis on odavad ja maitavad.

Kartulipüree: Koorimata kartulid keedetakse pehmeks. Kooritakse kuumalt ja sõtkutakse siis pudruks. Kuumendatud (mitte keedetud) piima lisatakse nii palju, et saab paras paks supp; lisatakse soola ja soovi korral natuke võid.

Juustu valmistamiseks võime kasutada kooritud piima. Näiteks, valmistatakse Soomes lihavõttejuustu, võttes: 5 liitrit piima, 1½ liitrit hapu piima, 2—3 muna, ½ supilusikat soola, 1 teelusikas suhkrut. Piim kuumendatakse 60—70 kraadini (see on keemise eelkuumus), hapupiim ja munad klopitakse segamini ja lisatakse piimale. Katel jäetakse sooja kohta seisma, kuni tekib juustaine. Laotatakse puhtale liuale, kusjuures harv puhas riie, millele asetatakse juustu-segu, kaetakse samuti riidega. Peale pannakse kerge vajutis ja lastakse seista mõni tund,

Põllumajanduse töömailt

KÜLMAST JA JÄNESTEST RIKUTUD VILJAPUUDE RAVI

Tänavune erakorraline külm talv tekitab meil aedades rohkesti kahju, eriti viljapuude juures, kus peale tüve lõhkemiste esineb veel rohkesti külmalaikke. Mõlemaid vigastusi on raske leida.

1. **Lõhkilõõnud tüvede ravi.** — Lõikame noaga lõhkenud koore servad värskeks ja tõmbame praod pookvaha täis. Vaha asemel võib tarvitada ka õlivärvi.

2. **Külmalaikude ravi.** — On külmalaikude arv suur, siis võib puu järgmisel suvel kuivada täielikult või osaliselt. Seepärast on õigesti ravimine väga tähtis. Kui külma kahjustus suur, tuleb külmalaik tervelt välja lõigata nii, et lõikehaav ulataks ka koore tervesse ossa, ja määrada kinni Fokerti määrdega (mis on segu võrdsetest osadest õlgedeta veisesõnnikust ja savist, millele lisatud juurde pestud loomakarvu). On aga külm osaliselt surmanud kambiumirakke (mähki), siis lõikame noaga kriipsud läbi haigestunud koore osa ja jällegi nii, et nad puudutaks ka tervet koore osa. Lõikehaavad määrime kas õlivärviga või Fokerti määrdega.

3. **Et hoiduda edaspidi külmalõhedest ja laikudest,** on tarvilik puude sidumine õlgmattide või õlgedega. Paremat tulemust annab aga lupjamine. Lubjavedelik puude määrimiseks tuleks valmistada järgmiselt: 10 liitri vee kohta 1,5—2 kg värskest kustutatud lupja, millele lisada juurde $\frac{1}{3}$ osa puhast savi; savi tuleb enne pikemat aega leotada ja enne lubjalahusele juurdelisa-mist sõeluda. Kleepivuse tõstmiseks on hea panna segusse veel 0,5 kg rauavitrioli või kooritud piima või keedusoola.

Meil lubjatakse praegu küll, aga hilja, sageli alles aprilli lõpul. Õiget aega on siin raske ütelda, kuid on oluline, et lubi hästi puud kataks sellel ajal, kui meil ööpäeva jooksul esineb suuremaid temperatuurikõikumisi, s. o. harilikult märtsi- ja aprillikuul. On lubjasegu tehtud hästi, siis seisab ta ka hästi küljes ja võib selle töö juba teha ära sügisel. Aga kellel see seni tegemata, tehku õige varsti, mitte aga siis, kui pungad juba lähevad lahti, nagu meil sagedasti näha. Siis ei anna lupjamine enam soovitud mõju, vast omab ainult veidi tapetoimet, milleks on aga meil viljapuukarbolineum.

Talvel lupjamine tuleks läbi viia pehme ilmaga. Lubi kaitseb külma vastu, kuna lubjatud pinnast peegelduvad valgusekiired tagasi. Puu ei soojene nii ruttu selle tagajärjel.

4. **Jänestest rikutud puude ravimine.** — Suurte külmade puhul on ka jäneste oht kõige suurem. Elu näitab, et jänese leiab üles ka kõige väiksema augukese, kust ta läbi mahub. Samuti tuiskab hang tihti nii kõrgeks, et üle aia minekukski raskusi pole. On aga jänese korra puid käinud rikkumas, siis tuleb kohe asuda ravimisele.

Väiksemate närimishaavade ja söödud okste juures tuleb närimishaava ääred lõigata siledaks ja määrada kinni pookvaha, Fokerti määrdega või õlivärviga.

On puu näritud ümbert ringi, kuid mõnes kohas on veel koorealust kihti näha, võtame marliriide riba, kastame selle vedelasse pookvahasse ja mähime näritud tüveosa üleni kinni. Hea on, kui saaks veel ühe kuiva mähise peale siduda ja lõpuks õlivärviga üle määrada. Sellisel seotud puu laseme seista järgmise kevadeni, muidugi jälgides, et side ei läheks lahti; pealmist sidet tuleb vahetevahel õlivärviga uuesti määrada.

On jänese teinud aga niivõrd puhta töö, et koort pole enam kusagil näha ja haav on juba kaua seisnud, siis tuleb, et veel puust asja saada, sildpookimist teha. Noored, mittekandjad puud on parem asendada hoopis uutega.

V. Vellemäe.

ON AEG MÕTELDA KANAPIDAMISE KORRASTAMISELE.

Kanapidamist on seni kogu aeg peetud väikemaapidajatele kõige kohasemaks tootmisalaks. Selleks on tõesti mitmesuguseid eeldusi. Kõigepealt ei nõua kanad koredat sööta — heina, põhku, mille saamiseks on nõutav suuri maaalu, ei nõua ka nii suurt karjamaad kui suuremad loomad. Kanasööt koosneb peamiselt teraviljast ja jõusöödast, millist saab turgudel mõnikord osta võrdlemisi soodsas hinnaga ning vajaliku haljassööda kasvatamine ei nõua väga palju maad. Kanapidamine ei vaja ka tugevat tööjõudu, siin saab vabalt kasutada nõrgemajoolisi inimesi — naisi, lapsi, säästes seega tugevamate perekonnaliikmete tööjõu välistöödele. Kuid korralik intensiivne kanapidamine võimaldab tasuvalt mahutada palju töökäsi, kanapidamise ole-

masolul on osalt lahendatud oma perekonnaliikmeile tööleidmise küsimus.

Teisest küljest on siin ka mõningaid raskusi, peamiselt kanade eluruumide soetamisel. Uue ehituse püstitamine on seotud suurte rahaliste kuludega, missugused võimalused väikemaapidajate enamikul puuduvad. On küll olemas vastavad summad kanalate laenu saamiseks maatulunduskapitalist, kuid laenuandmise määruised näevad ette, et enne laenu kättesaamist tuleb kanala ehitada valmis omal kulul, — seega saab raha kätte alles tagant järgi. Selle määruse otsa on purunenud väga paljude väikemaapidajate kanalaehitamise unistused. Seepärast tuleb paratamata kasutada muid võimalusi, kas eralaenu või teisi teid.

Lihtsamaks mooduseks oleks kanade paigutamine lehmalauda. Parema toodangu saamiseks on tarvilik siiski lauta kana nõuete kohaselt vähe kohendada — aknad teha suuremaks, seinad soojapidavamaks, soetada vastav sisustus või teha kanaanurk. Eriti suuri kulusid see ei nõuaks. Ka kanaaia asutamise peale tuleks mõelda. Selleks vajalikke keppe ja teibaid saaks tuua veel nüüd lumeteega. Kui on kavatsusel võtta ette mõnda tõsisemat ümberehitust, mille tulemusena saaks kanadele täiesti omaette ruumi (näiteks mõne olemasoleva vähetarvitatava ruumi, pööningu jne.), siis antagu Eesti Linnukasvatajate Seltsile sooviavaldus sisse kanala ehitamiseks. Nimelt antakse väikest preemiat ka vanade ruumide ümberehitamisel. Sooviavalduste esitamise viimaseks tähtajaks on 1. aprill. Eeltoodud põhimõtetal ühel või teisel moodusel ikkagi on võimalik saada üle ruumide takistusest.

Kanamunade hinna küsimus on neil väikemaapidajail, kes suurema osa sööta peaks ostma raha eest, palju tähtsam, kui neil, kes selle saavad omast käest. Munade hind on meil kindlustatud praegu suvekuudeks 70 senti, talvekuudeks 1,30 kr. kilolt. Uues, praegu Riigikogus arutusel olevas eelarves, on ka vastavaid summe ette nähtud munahinna kindlustamiseks, olgugi, et märksa vähem kui lõppeval aastal. Kuid valitsuse ringkondadest on kinnitatud, et kanamunade hinda ei lasta langeda ja püsiv hind säilitatakse ning et selleks leitakse raha kas lisaelarvetega või rahvamajanduse elustamise fondist.

Kui meie nüüd kanade paljundamise hooaja alguses kõik küsimused põhjalikult järele kaalume, siis leiame küll, et tekkivad raskused on kõik võidetavad ja väikema-

apidajad peaksid kanapidamisele panema suuremat rõhku kui seni. Tõsi, on ka näiteid, kus kanapidamine ennast ei tasu, kuid sel juhul on süü eeskätt kanades: peetakse väga armetuid, kehva munemisevõimega kanu, samuti vanu või segaverelisi ning omavahel veresuguluses olevaid kanu. Kuidas meie neid ka toidaks ja nende eest ei hoolitseks — mune pole neilt loota.

Käesoleval kevadel katsugu iga väikemaapidaja end varustada parema ja toodanguvõimelisema sugumaterjaliga. Juba siis oleme teinud märgatava edusammu kui oma segaverelised kanad asendame puhtaverelistega, kes korraliku hoolitsemise juures võivad muneda märksa rohkem. Sugulavade ja paljunduspunkte nimestiku, kust saada vastavat tõumaterjali, leiab lugeja meie ajakirja käesolevast numbrist kuulutuse osast.

VEISTE PUHASTAMISELE TULEB PANNA SUUREMAT RÕHKU.

Väikemaapidajate loomalaudad on meil tihtilugu väikesed, pimedavõitu ning mõnikord ka ajutist iseloomu kandvad ehitised. Kui sellistes lautades tarvitatakse ka vähe turvast või aetakse läbi koguni ilma turbata nagu näeme paljudes kohtades ja kui veiste puhastamisele ei pöörata ka kuigi palju tähelepanu, siis on lehmad laudas sellised, et pole kuigi head tunnet nende lähenemisel lüpsiajal. Loomulik on siis, ka see, et piima puhtus jätab palju soovida ja üleliigsest mustusest võivad tekkida mitmesugused teisedki pahad tagajärjed. Mustus nahapinnas takistab ka naha hingamist ja ainet vahetust. Rasva ja higi lagunemisel tekivad rasvhapped, mis nahka ärritavad ja koos kõõma ja tolmukübemete, millised on ühtlasi ka heaks söödamaks mitmesugustele pisikutele. Loomade puhastamisega vältime osaliselt need pahad.

Puhastamisel tarvitatakse kammi ja harja. Raudkammiga puhastamisel tuleb olla ettevaatlik, et vältida vigastuste tekitamist nahale. Kui loom on tugevasti määrdunud, siis on soovitatav võtta ette nende kohtade pesemist või leotamist sooja veega, millele pisut lehelist (soodat) on lisatud juurde. Märtsikuul, kus möödunud juba suuremad külmad, võime vabalt pesta määrdunud kehaosasid, ilma et oleks karta külmetamisohtu. Puhastamiseks määratud kamme ja harju tuleb aegajalt puhastada ja desinfitseerida. Kui mõne looma juures on märgata nahahaigust, siis ei tohi sama kammi puhastada terveid loomi.

NÕUANNET

KÜSIMUS:

Veeühisus kaevas minu maast kraavi läbi, sundides mind astuma ühingu liikmeks ja maksma osamaksu. Kuna aga minul ei ole selgest kraavist mingit kasu, ennemini veel kahju, palun teada, kas olen kohustatud maksma seda maksu ja kas mul on õigus nõuda veeühingult tasu minule tekitatud kahju eest?

VASTUS:

Üldiselt on ju kehtivate seaduste järgi olukord säärane, et kui maapidaja on veeühingu piirkonda arvatud, siis tuleb ka vastav osa maksust tasuda. Kui aga asjatundjad teevad kindlaks, et Teie veeühingust kasu ei saa, tuleks pöörata maakonna veekomisjoni poole, paludes end ühingust välja arvata.

KÜSIMUS:

Minu krundist käis läbi karjatee, mida aga praegu enam ei kasutata, kuna uus teosa läheb väljaspoolt minu krundi. Kas on võimalik kasutamatajäänud teosa teedevõrgust välja arvata ja kuhu poole selles asjas tuleks pöörata?

VASTUS:

Kui uue tee rajamisega on vana tee osa muutunud tarbetuks, siis võib paluda vana tee sulgemist ja selle teedevõrgust kustutamist.

Vastav palve tuleb esitada kohaliku maavalitsuse teedeosakonnale.

KÜSIMUS:

Kas seadus näeb ette, et ka 2 ha väikekohapidajad, kellel pole hobust, peavad täitma teetegemise kohustust?

VASTUS:

Kehtivate seaduste järgi kõik maaomanikud, vaatamata nende valduses oleva maa suurusele, on kohustatud võtma osa avalike teede korrashoiust. Kui pole hobust, on võimalik seda kohustust täita rahas.

KÜSIMUS:

Kas on ka säärasel maa-alal, kus põllumaja janduslikku maad ainult 1,5—1,7 ha, olemas puhtakasurublasid ja palju umbes? Kui pikk teosa langeb puhtakasurublale.

VASTUS:

Iga põllumajanduslik maaüksus on hinnatud. Kui palju on aga küsimuses tähendatud maa-alal hindepunkte (puhtakasurublasid), see oleb maa headusest. Hindepunktide kohta saate andmeid kohalikust vallavalitsusest.

Teie poolt korrashoitava teosa pikkus oleb sellest, kui palju valla piirides on teid. Teetegemise kohustuse väljaarvamiseks jagatakse vallas leiduvate teede üldpikkus kõigi vallas asuvate maade puhtakasurublade arvuga. Sellest tingituna võib teetegemise kohustuse suurus igas vallas erineda.

Eesti Linnukasvatajate Seltsi

kontrolli all on 1940. a. järgmised linnukasvatuse sugulavad ja paljunduspunktid, kust on võimalik saada tõumaterjali haudemunade, päevaste tibude ja tõulindude näol. Sugulavad ja paljunduspunktid on loomaarstliku kontrolli all ning vabad taudidest ja nakkushaigustest.

1. Kanade sugulavad:

Tõumaterjalid hinnad: Haudemunad kuni 35 senti muna, sellest abiraha 15 senti ja ostjal maksta kuni 20 senti. Päevased tibud kuni 65 senti tibu, sellest abiraha 25 senti ja ostjal maksta kuni 40 senti. Noorkanad alates 6-e nädala vanusest — abiraha 90 senti, ostjal maksta kokkuleppehind.

1. Imastu invaliidide kodu — Undla v., Tapa kaudu, (Tapa j. 3 km), telef. Tapa 35. Valge-leghorn.

2. Männik, Leida — Tõlli algkool, Aidu v., Paistu ag., (Loodi j. 7 km). Valge-leghorn.

3. Ottas, Jüri — Vana-Kuuste v., Villemi t., Vana-Kuuste ag., tel. Vana-Kuuste 3, (Rebase j. 4 km). Valge-leghorn.

4. Poola, Aurelie — Vana-Nõo as., (Nõo j. 2 km), Nõu pk. 53, tel. Nõo 8-a. Valge-leghorn.

5. Ristikivi, Alma — Nõmme-Pääsküla, Kastani tän., 15, tel. 518-56. Valge-leghorn.

6. Valenius, Marie — Mustla, Karja tän. 10, (Viljandist 27 km). Valge-leghorn.

2. Kanade paljunduspunktid, rühm A.

Tõumaterjalide hinnad: haude-

munad kuni 20 senti muna, sellest abiraha 6 senti ja ostjal maksta kuni 14 senti. Päevased tibud — kuni 45 senti tibu, sellest abiraha 17 senti ja ostjal maksta kuni 28 senti. Noorkanad alates 6-e näd. vanusest — abiraha 70 senti, ostjal maksta kokkuleppehind.

1. Aru, August — Juuru v., Lõiuse kl., Rägadiku tl., Järlepa p.-tl., Juuru kaudu, (Lohu j. 5 km). Valge-leghorn.

2. E. M. Ü. „Metsakodu“ — Anna v., Eivere as., Paide, (Paidest 5 km), tel. Paide 143-a. Valge-leghorn.

3. Kaarepere raudteelaste kodu — Kaarepere ag., (Kaarepere j. 3 km), tel. Palamuse 24-a. Valge-leghorn ja rood-ailend.

4. Kasikov, Valter — Auvere-Joala v., Sundja kl., (Soldino j. 1,5 km). Ka Narva, Moonaladu 9—5, telef. Narva 1-30. Valge-leghorn.

5. Kavastu vanadekodu — Kavastu v., (Tartust 10 km). Valge-leghorn.

6. Lents, Vaabu — Lepna as., (Rakverest 5 km), Rakvere pk. 6, tel. Rakvere 199-b. Valge-leghorn.

7. Lükki Tõnis — Imavere v., Tiitsu tl., Imavere ag. Võlge-leghorn.

8. Nihtig, Juhan — Meeri v., Viinamärdi tl., Nõo kaudu, (Nõo j. 4 km), telef. Nõo 16. Valge-leghorn.

9. Ostrat, Johan — Luunja v., Kabina as. ja Tartu, Ülikooli 7, Valge-leghorn.

10. **Peets, Jaan** — Saadjärve v., Mäe tl., (Tabivere j. 0,5 km), Tabivere pk. 23. Valge-leghorn.

11. **Randmäe, Herbert** — Karula v., Salumäe tl., Iigaste-Karula, (Karula j. 4 km). Valge-leghorn.

12. **Rast, Mihkel** — Seliste v., Pärnu, Pootsi pk. 7, tel. Seliste 1-b. Valge-leghorn.

13. **Saku kodumajanduskool** — Saku, tel. Tallinn 478-85/23-a. Valge-leghorn.

14. **Somp, Jaan** — Massu v., Narva tl., Massu ag. Valge-leghorn.

15. **Särevere kodumajanduskool** — Särevere v., Türi, (Türi j. 3 km), tel. Türi 69. Valge-leghorn.

16. **Tiibus, Henn** — Pärnu, Jannseni 37. Valge-leghorn.

17. **Väimela põliunduskool** — Väimela ag., tel. Võru 68, (Võrust 10 km). Valge-leghorn.

18. **Kangur, Lukine** — Voltveti jaam, tel. Kilingi-Nõmme 9-1. Rood-ailend.

Märkus: Rood-ailend kanade tõumaterjali hinnad selles rühmas (Kaarepere R. K. ja L. Kangur) on kõrgemad ja vastavad sugulavade hindadele.

3. Kanade paljunduspunktid, rühm B.

Tõumaterjali hinnad: Haudemunad kuni 15 senti muna, sellest abiraha 4 senti ja ostja kanda 11 senti. Päevased tibud kuni 35 senti tibu, sellest abiraha 10 senti ja ostjal maksta kuni 25 senti. Noorkanad alates 6-e näd. vanusest — abiraha 70 senti, ostjal maksta kokkuleppehind.

1. **Ende, Osvald** — Väinjärve v., Puivere kl., Lusikmäe tl., Koeru, Puivere pt. Valge-leghorn.

2. **Hakkaja-Karl** — Olustvere v., Tori tl., Jürise pk., Viljandi, (Sürgavere j. 3 km). Valge-leghorn.

3. **Heinsoo, Arved** — Kõnnu v., Saueaugu tl., Völgejõe ag. Valge-leghorn.

4. **Kaan, Eduard** — Põõsvere v., Laekvere ag. Valge-leghorn.

5. **Kallit, Otilie** — Kaarli v. ja ag., Meose t., tel. Kaarli 8. Valge-leghorn.

6. **Kint, Salme** — Taevere v., Paasioja tl., Suure-Jaani pk. 29, tel. Suure-Jaani 29-b. Valge-leghorn.

7. **Korjus, Richard** — Avinurme v., Piisli jaam, Valge-leghorn.

8. „Liivia“ lastekodu — Voltveti, tel. Kilingi-Nõmme 55. Valge-leghorn.

9. **Lilienberg, Erika** — Padise (end. Kloostri) v. ja ag., Larvi tl., Ämari p.-tl., tel. Padise 12-a. Valge-leghorn.

10. **Luhavälja, Valide** — Tudulinna v., Metsküla, Tudulinna ag. pk. 9, tel. 9-I. Valge-leghorn.

11. **Mõdriku kodumajanduskool** — Rägavere v., Mõdriku as., Rakvere pk. 35, tel. Rakvere 148. Valge-leghorn.

12. **Onton, Pauline** — Kohtla kl. ja ag., Rutike p.-tl., tel. Kohtla 12. Valge-leghorn.

13. **Orumaa, Hugo** — Järvakandi v. ja ag., Hiienurme kl., Pärnu tl., (Keava j. 14 km). Valge-leghorn.

14. **Paabo, Johan** — Tartu, Andrese tl., tel. Tartu 40-00/3I. Valge leghorn.

15. **Sandla mõis, E. S. Ü.** — Kuressaare, Sandla mõisa pk., (Kuressaarest 22 km), tel. Pihtla 5. Valge-leghorn.

16. **Saarsoo, Alma** — Iru (end. Nehatu) v., Loo tl., tel. Nehatu 5-c ja Tallinn 422-65. Valge-leghorn.

17. **Soomre, Karl** — Sadala v. ja ag., Annuse tl., (Jõgeva j. 20 km). Valge-leghorn.

18. **Tammela, Paul** — Lelle v., Eidapere ag., Mihkli-Jaani tl., tel. Lelle 11-d. Valge-leghorn.

19. **Teder, Richard** — Laatre v., Laatre as., Sangaste, (Sangaste j. 4 km). Valge-leghorn.

20. **Tikk, Kaarel** — Kõo v., Maimsaare ki. Arusaare pk. 8, Võhma. Valge-leghorn.

21. **Virkus, Hans** — Purila mõis, Hagudi ag., (Hagudi j. 4 km), tel. Rapla 17-II. Valge-leghorn.

22. **Väät, Edur** — Oandu, Viru-Maidla ag., pk. 15, tel. Viru-Maidla 5-I. Valge-leghorn.

23. **Imastu invaliidide kodu** — Undla v., Tapa kaudu, (Tapa j. 3 km), tel. Tapa 35. Rood-ailend.

24. **Habaja mõis, E. S. Ü.** — Triigi v., Alansi ag., tel. Kose 9. Rood-ailend.

25. **Klammer, Rudolf** — Küti v., Voore kl., Viru-Jaagupi, tel. Viru-Jaagupi 3-c. Rood-ailend.

26. **Lüganuse kodutööstuskool** — Erra v., tel. Lüganuse 17. Rood-ailend.

Märkus: Rood-ailendi kanade tõumaterjali hinnad selles rühmas (Imastu I. K., Habaja m., Lüganuse kt. ja R. Klammer) on kõrgemad ja vastavad hindadele paljunduspunktide A rühmas.

*

Vanemate järgi märgitud tibud on kõigis sugulavades ja paljunduspunktides 10 senti kallimad.

Abiraha antakse tõumaterjali ostjale nii, et sugulavad ja paljunduspunktid müüvad tõumaterjali abiraha võrra odavamalt ja ostjal ei tarvitse pöörduda kellegi muu kui müüja poole.

4. Hanede, partide ja kalkunite sugulavad.

Tõumaterjali hinnad: Hanemunad kuni kr. 1.—, kalkunimunad kuni 50 senti ja pardimunad kuni 25 senti muna.

1. **Imastu invaliidide kodu** — Undla v., Tapa kaudu, telef. Tapa 35 (Tapa 3 km) — tuluusi ja emdeni haned, pekingi pardid, pronks- ja valged kalkunid.

2. **Hans Virkus** — Purila mõis, Hagudi ag., telef. Rapla 17-II (Hagudi j. 4 km) — tuluusi ja emdeni haned, pekingi pardid ja prokskalkunid.

Pakkimis- ja saatekulud kannab ostja, kui puudub teistsugune kokkulepe.

Kõigist võimalikkudest puudustest saadud tõumaterjali kvaliteedis palume kohe teatada müüjale ja Eesti Linnukasvatavate Seltsile.

EESTI LINNUKASVATAJATE SELTS.
Tallinn, Pikk 40, Põllutöökoda, Postk. 254.
Telefon 475-43.